

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»

Навчально-науковий інститут психології та суспільних наук
Кафедра політичних наук і права

Кваліфікаційна робота бакалавра
ДЕРЖАВНА КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА
ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Виконав: здобувач
освітнього ступеня бакалавра
денної форми навчання
ОПП «Політологія»
спеціальності 052 «Політологія»
Завтур Кірілл Олександрович
Науковий керівник:
к.п.н., доц.
Проноза Інна Іванівна

Одеса – 2026

АНОТАЦІЯ

Завтур К. О. Державна комунікаційна політика в умовах війни та цифрової трансформації.

У кваліфікаційній роботі бакалавра досліджено особливості трансформації державної комунікаційної політики в умовах повномасштабної війни та розвитку цифрових технологій. Проаналізовано теоретико-методологічні підходи до вивчення державної комунікації, стратегічних комунікацій, публічної сфери та цифрової взаємодії між державою і суспільством.

У роботі розкрито сутність державної комунікаційної політики, її функції, суб'єктно-об'єктну структуру та основні інструменти реалізації. Особливу увагу приділено впливу війни на трансформацію державних комунікацій, розвитку кризової та антикризової комунікації, застосуванню стратегічних комунікацій у протидії дезінформації та інформаційно-психологічним операціям.

У межах дослідження проаналізовано сучасні цифрові платформи та канали державної комунікації, зокрема інструменти GovTech, соціальні мережі та сервіси електронного урядування. Визначено їхню роль у забезпеченні прозорості діяльності державних інституцій, підвищенні довіри громадян та зміцненні суспільної стійкості в умовах воєнного стану.

У роботі визначено основні виклики розвитку державної комунікаційної політики України, серед яких інформаційні загрози, поширення дезінформації, кіберризика та необхідність удосконалення механізмів стратегічного управління комунікаціями. Обґрунтовано напрями підвищення ефективності державної комунікаційної політики шляхом розвитку цифрових інструментів, посилення стратегічних комунікацій та зміцнення інформаційної безпеки держави.

Ключові слова: державна комунікаційна політика, стратегічні комунікації, цифрова трансформація, інформаційна безпека, публічне управління, GovTech, воєнний стан, кризова комунікація, дезінформація.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ	8
1.1. Державна комунікаційна політика як предмет політичного аналізу	8
1.2. Особливості трансформації державної комунікації в умовах війни	19
1.3. Методологічні підходи до дослідження державної комунікаційної політики в цифровому середовищі	26
Висновки з першого розділу	34
РОЗДІЛ 2. Практики реалізації державної комунікаційної політики в умовах війни та цифрової трансформації	36
2.1. Основні інструменти державної комунікаційної політики у воєнний період	36
2.2. Цифрові платформи та канали державної комунікації в сучасних умовах	44
2.3. Проблеми, виклики та перспективи розвитку державної комунікаційної політики в Україні	53
Висновки з другого розділу	58
ВИСНОВКИ	60
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64

ВСТУП

У сучасну епоху глобальних геополітичних зрушень та екзистенційних викликів спроможність держави забезпечувати внутрішню консолідацію суспільства, когнітивну стійкість та національну безпеку безпосередньо залежить від ефективності її комунікаційних каналів. Державна комунікаційна політика в сучасних реаліях перестала бути лише інструментом лінійного інформування чи пасивного зв'язку між владою та громадянами; сьогодні вона трансформувалася в базовий елемент публічного управління, архітектуру національної безпеки та провідний простір протидії гібридним загрозам.

Повномасштабна агресія російської федерації проти України актуалізувала потребу в докорінній та оперативній реконфігурації вітчизняної системи державних комунікацій. Управління інформаційними потоками в умовах правового режиму воєнного стану вимагає від владних інституцій унікального балансу: з одного боку - жорсткого дотримання вимог національної безпеки, військової таємниці та протидії масштабним операціям дезінформації, з іншого - збереження базових демократичних цінностей, підзвітності влади та публічного діалогу з громадянським суспільством. Дотепер у політичній науці бракує комплексних рішень, які б поєднували оборонний складник комунікацій із принципами відкритого врядування під час затяжного воєнного конфлікту.

Теоретико-методологічні засади дослідження публічних та політичних комунікацій закладено в класичних працях зарубіжних учених. Системний підхід та процесуальні моделі політичного аналізу базуються на концептах Д. Істона, Г. Лассуелла та В. Парсонса. Трансформацію публічної сфери під впливом капіталістичних та інформаційних зсувів досліджував Ю. Габермас. Концептуалізація архітектури мережевого суспільства та «влади комунікації» належить М. Кастельсу, а природу функціонування сучасних гібридних медіасистем розкрито у працях А. Чадвіка, В. Л. Беннетта та А. Сегерберг. Феномен встановлення порядку денного (agenda-setting) та

когнітивного фреймінгу досліджено М. Маккомбсом, Д. Шоу та Р. Ентманом. Ризики й аномалії цифрового простору, зокрема наглядний капіталізм та інформаційну поляризацію, висвітлено у працях С. Зубофф, К. Санстейна, Е. Морозова та П. Норріс.

В українській науковій думці дослідження інформаційної та комунікативної політики держави мають глибоку традицію. Вагомий внесок у розробку теорії стратегічних комунікацій, інформаційних воєн та технологій впливу в умовах гібридної агресії з боку РФ зробили В. Горбулін, Г. Почепцов, Д. Дубов, В. Ліпкан та О. Литвиненко. Питання державного управління комунікативними процесами та інституційного забезпечення інформполітики висвітлено у працях В. Бебика, В. Дрешпака, О. Карпенка, Є. Романенко, М. Розумного та Г. Ситника. Методологічні засади політичного аналізу та застосування дискурс-аналізу в політології сформульовано М. Яковлевим. Офіційну емпіричну та аналітичну базу дослідження склали Закони України («Про правовий режим воєнного стану», «Про медіа»), Укази Президента (зокрема, щодо Стратегії інформаційної безпеки), а також капітальні аналітичні доповіді Національного інституту стратегічних досліджень (НІСД).

Об'єкт дослідження: державна комунікаційна політика як динамічний процес інформаційної взаємодії між владою та суспільством у сучасному політичному просторі.

Предмет дослідження: нормативно-правові, інституційні, технологічні механізми та особливості реалізації державної комунікаційної політики України в умовах криз, воєнних загроз та цифровізації.

Мета дослідження полягає у комплексному теоретико-політичному обґрунтуванні, аналізі трансформації та визначенні практичних особливостей реалізації державної комунікаційної політики в умовах сучасних криз, воєнних загроз та динамічних змін цифрового інформаційного середовища.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1. Проаналізувати генезу концепту «державна комунікаційна політика», уточнити його сутність, функції та суб'єктно-об'єктне поле в межах політичної науки.

2. Систематизувати класичні системні моделі та сучасні когнітивні й дискурсивні теорії політичного аналізу публічних комунікацій.

3. Дослідити характер впливу цифровізації на трансформацію публічної сфери, класифікувати ключові політичні виклики й аномалії цифрового медіасередовища.

4. Проаналізувати еволюцію нормативно-правового забезпечення та інституційної матриці інформаційної безпеки України в умовах правового режиму воєнного стану.

5. Дослідити практичний досвід застосування стратегічних комунікацій (StratCom) як інструменту державної політики протидії гібридним загрозам та дезінформації.

6. Охарактеризувати особливості реконфігурації вітчизняної медіасистеми та оцінити ефективність використання офіційних цифрових платформ (GovTech) для забезпечення стійкості держави.

7. Розробити комплекс методичних рекомендацій та пропозицій щодо підвищення ефективності та стійкості державної комунікаційної політики органів влади перед сучасними кризовими викликами.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та вирішення визначених завдань використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів політичного аналізу:

- системний підхід - використано для дослідження державної комунікаційної політики як цілісного, інтегрованого інформаційного контуру політичної системи (вхід-вихід);

- структурно-функціональний метод - застосовано для чіткого виокремлення суб'єктів державної комунікації (органів влади, центрів StratCom) та визначення їхніх специфічних функцій у кризовий період;

- інституційний та порівняльно-правовий аналіз - слугував інструментом для вивчення нормативно-правового базису України, зокрема законів «Про медіа», «Про правовий режим воєнного стану» та відповідних указів Президента;

- теорія фреймінгу та дискурс-аналіз - використано для дослідження змісту та структури офіційних урядових наративів, а також механізмів деконструкції ворожих інформаційно-психологічних операцій;
- контент-аналіз - застосовано під час аналізу інформаційного наповнення, динаміки та ефективності офіційних GovTech-платформ та державних Telegram-каналів як інструментів прямої комунікації.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в роботі висновки, аналітичні узагальнення та розроблені пропозиції можуть бути безпосередньо використані у практичній діяльності Апарату РНБО України, Міністерства культури та стратегічних комунікацій України, а також Центру протидії дезінформації для оптимізації моделей кризової комунікації та вдосконалення документів стратегічного планування у сфері інформаційної безпеки. Крім того, матеріали дослідження мають практичну цінність для розробки та викладання навчальних курсів із «Політології», «Політичного аналізу», «Державного управління та публічної політики» і «Стратегічних комунікацій» у закладах вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати бакалаврської роботи були висвітлені та обговорені на VI Всеукраїнська науково-практична конференція студентів та молодих вчених «Сучасні виклики соціально-політичного розвитку: політико-правові та соціально-економічні виміри» (тема доповіді: «Цифрова трансформація як механізм ефективізації комунікації влади з громадськістю в умовах війни», 2026 р.).

Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження і складається зі вступу, двох розділів, що містять шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 67 сторінок, з яких 52 сторінки основного тексту займають список джерел із 51 найменування.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

1.1. Державна комунікаційна політика як предмет політичного аналізу

Дослідження державної комунікаційної політики (ДКП) потребує чіткого визначення її сутності, еволюції та понятійного апарату. У сучасній політології ДКП розглядають не просто як технічне інформування громадян, а як системне явище, що є основою публічного управління, національної безпеки та легітимації влади. Комунікація виступає своєрідною «кровоносною системою» політичного процесу, яка забезпечує рух інформації, інтеграцію суспільства та стійкість державних інститутів перед внутрішніми й зовнішніми викликами. Розуміння цього концепту еволюціонувало від лінійних пропагандистських моделей початку ХХ століття до складних мережевих та гібридних парадигм сучасності, що зумовлює необхідність аналізу зарубіжної та вітчизняної наукової думки.

Перші спроби теоретичного аналізу інформаційної взаємодії держави і суспільства з'явилися у першій половині ХХ століття, коли розвиток масової преси та радіо продемонстрував здатність радикально змінювати політичні ландшафти. Основи цього напрямку заклав В. Ліппман у дослідженні «Суспільна думка» [41]. Учений довів, що громадяни сприймають політичну реальність через спрощені ментальні моделі - стереотипи. За концепцією В. Ліппмана, держава та політичні еліти здійснюють «конструювання згоди» (manufacture of consent), керуючи цими стереотипами через медіа. Це засвідчило, що управління інформацією є невід'ємним інструментом утримання влади та стабілізації політичного ладу.

Функціональний підхід до комунікації розвинув Г. Лассуелл [40]. Його лінійна модель («Хто говорить - що говорить - через який канал - кому - з яким ефектом?»)

надовго визначила логіку політичного аналізу. Учений виділив три базові функції суспільної комунікації:

- моніторинг навколишнього середовища (виявлення загроз та можливостей для системи);
- координація дій суспільства у відповідь на ці виклики (консолідація та інтеграція);
- трансляція соціального та політичного досвіду між поколіннями.

Для політичного аналізу модель Г. Лассуелла мала вагоме значення, оскільки дозволила розглядати комунікацію держави через конкретні наміри влади та практичні результати її впливу на аудиторію.

У середині XX століття системний підхід до політичних процесів запропонував Д. Істон. У його моделі політична система взаємодіє із середовищем через сигнали «входу» (вимоги та підтримка громадян) і «виходу» (рішення та дії влади). Комунікація тут виконує роль зворотного зв'язку. Збої в урядових каналах призводять до «інформаційного голодування» або перевантаження системи, що викликає кризу легітимності [37, с. 67]. Отже, ДКП діє як регулятор, що оптимізує баланс усередині політичної системи.

У межах аналізу публічної політики В. Парсонс обґрунтував інтегративний підхід. Він розглядав комунікаційну політику як наскрізний елемент усього політичного циклу - від формування порядку денного до оцінки ефективності рішень. Політика за Парсонсом є динамічним процесом узгодження інтересів, де комунікація виступає головним ресурсом координації дій між державними та недержавними акторами [47, с. 99].

Критичний погляд на державну комунікацію представив Ю. Габермас у концепції публічної сфери. Він описав еволюцію публічного простору як зони раціонального діалогу громадян [39]. Проте з розвитком індустрії паблік рилейшнз (PR) відбулося викривлення цього простору. Запозичуючи комерційні технології маркетингу, держава почала створювати штучні приводи (псевдоподії) для демонстрації своєї легітимності

замість підтримки реального діалогу. Це дозволило дослідникам чітко розмежувати автентичну комунікаційну політику (спрямовану на консенсус) та державний піар і маніпулювання.

На рубежі XX–XXI століття виникли мережеві теорії, основоположником яких став М. Кастельс. У концепції «мережевого суспільства» він довів, що влада більше не належить виключно державним інститутам, а розподілена в інформаційних мережах. М. Кастельс виділив два механізми «влади комунікації» [30, 31]:

- Владу програмування (здатність визначати правила гри та коди комунікації);
- Владу перемикавання (здатність з'єднувати різні мережі - наприклад, медійні, політичні та фінансові).

За таких умов ДКП змушена відмовлятися від ієрархічного диктату й переходити до стратегій мережевої взаємодії, де держава стає лише одним із вузлів інформаційного простору.

А. Чадвік у концепції «гібридної медіасистеми» показав, що сучасний політичний процес базується на взаємопроникненні традиційних (ТБ, преса) та цифрових (соціальні мережі, блоги) медіа [32]. Держава втрачає монополію на інформацію, а наративи створюються та руйнуються в реальному часі за участю громадян. Цю думку доповнюють В. Л. Беннетт та А. Сегерберг через логіку «сполучної дії», де цифрові платформи дозволяють суспільству самоорганізовуватися без офіційних посередників [29].

Вітчизняна наука досліджує ДКП з урахуванням специфіки посткомуністичного транзиту та сучасних безпекових викликів. Системний аналіз цього явища здійснила Є. О. Романенко, яка визначає комунікативну політику держави як складноструктуровану соціогуманітарну систему, що виражає стратегічну волю влади щодо організації інформаційної взаємодії. Вона наголошує, що ефективна державна комунікація має будуватися на паритетності, толерантності та врахуванні суспільних запитів, виступаючи протиположністю тоталітарним практикам [22, с. 187].

В. М. Бебик зосередився на інструментально-технологічному аспекті, досліджуючи державну комунікацію через призму політичного маркетингу та паблік рилейшнз (PR), аналізуючи механізми впливу на електоральну поведінку та формування іміджу лідерів і брендингу країни [1, с. 33]. Управлінський підхід розвинув В. М. Дрешпак, визначивши комунікаційну діяльність органів влади як цілеспрямований обмін інформацією для виконання державних функцій та задоволення інформаційних потреб суспільства [6].

У контексті розвитку інформаційного суспільства О. В. Карпенко дослідив електронне урядування (e-governance), довівши, що цифровізація трансформує ДКП з вертикально-бюрократичної на горизонтально-інтерактивну (модель GovTech) [10].

Питання національної безпеки та інформаційного суверенітету детально опрацював Г. Г. Почепцов. Він обґрунтував архітектуру стратегічних комунікацій та довів, що в епоху криз ДКП є головним інструментом захисту семантичного (смыслового) простору нації від деструктивних когнітивних операцій ворога [19, 20].

Синтез теоретичних підходів дозволяє сформулювати чітке визначення: державна комунікаційна політика (ДКП) - це цілеспрямована, системна та нормативно обумовлена діяльність органів влади, спрямована на регулювання інформаційних потоків у публічній сфері, формування стійких суспільно-політичних наративів, забезпечення інформаційної безпеки та побудову паритетного діалогу між державою і суспільством задля стабільного розвитку політичної системи.

На основі структурно-функціонального аналізу виділяємо три взаємопов'язані рівні функціонування державної комунікаційної політики:

1. Нормативно-аксіологічний рівень. Він відповідає за формування ціннісної матриці суспільства, державної ідеології, стратегічних наративів та національної ідентичності. Практичним проявом цього рівня є розробка стратегій національної безпеки й доктрин, а також реалізація символічної політики держави та визначення офіційних державних свят.

2. Інституційно-організаційний рівень. Охоплює діяльність розгалуженої системи суб'єктів, які безпосередньо формують та поширюють інформацію від імені держави. До цього рівня належить робота профільних міністерств, прес-служб органів влади, аналітичних інститутів та спеціалізованих центрів стратегічних комунікацій (StratCom).

3. Технологічно-інструментальний рівень. Являє собою сукупність каналів, платформ, методів та інструментів, за допомогою яких здійснюється безпосередня взаємодія з аудиторією. Його ключовими елементами є традиційні ЗМІ (телебачення, преса), сучасні GovTech-платформи (наприклад, застосунок «Дія»), соціальні мережі, а також алгоритми та системи моніторингу інформаційного простору.

Головними сутнісними характеристиками ДКП, що відрізняють її від загальних процесів політичної комунікації, є:

- Суб'єктна специфіка: Головним ініціатором, регулятором та модератором комунікаційного процесу виступає держава в особі її інституцій.
- Легітимність та імперативність: ДКП спирається на нормативно-правову базу (закони, укази) і має правовий мандат на регулювання інформаційного простору (наприклад, ліцензування медіа, обмеження в інтересах безпеки).
- Стратегічність та цілепокладання: Політика орієнтована на довгострокові цілі - збереження стабільності системи, консолідацію суспільства, інтеграцію в міжнародні союзи.
- Ресурсна забезпеченість: Держава володіє унікальними фінансовими, організаційними та технічними ресурсами для масштабування своїх наративів, які є недоступними для окремих недержавних акторів.

Таким чином, ретроспективний аналіз еволюції концепту державної комунікаційної політики в політичній науці демонструє радикальну трансформацію її природи, архітекτονіки та інструментарію. Розпочавши свій розвиток із лінійних, односпрямованих моделей маніпулювання суспільною думкою в епоху раннього модерну, ДКП під впливом системних, кібернетичних та мережевих парадигм

перетворилася на складний інструмент багаторівневого інтерактивного менеджменту інформаційного простору.

Сучасна державна комунікаційна політика функціонує в умовах тотальної медіатизації та гібридності, де традиційна вертикаль державної влади змушена взаємодіяти з горизонтальними цифровими мережами. Вона поєднує в собі нормативні, інституційні та технологічні елементи, виконуючи критично важливі функції забезпечення стабільності політичної системи, збереження її легітимності та захисту когнітивного суверенітету нації.

Наступним логічним кроком у теоретико-методологічному обґрунтуванні державної комунікаційної політики є деконструкція її внутрішньої структури через призму суб'єктно-об'єктних відносин та експлікацію ключових функцій публічних комунікацій у системі державного управління.

У сучасній політичній науці та практиці публічного адміністрування класичне, жорстке розділення на «активного суб'єкта» (державу) та «пасивного об'єкта» (суспільство) остаточно втратило свою евристичну спроможність. Під впливом процесів цифровізації, демократизації та мережевізації політичного простору традиційна лінійна дихотомія трансформувалася у динамічну, нелінійну матрицю, де ролі акторів постійно флюктують, а самі комунікаційні зв'язки набувають двостороннього, інтерактивного та рефлексивного характеру. Дослідження цієї матриці та функціонального репертуару публічних комунікацій є фундаментальною передумовою для розуміння механізмів стійкості державного апарату в умовах кризових та воєнних дестабілізацій.

Тривалий час у межах адміністративно-командних та технократичних теорій управління панував суб'єкт-об'єктний моноцентризм, де держава розглядалася як єдине джерело легітимної інформаційно-управлінської волі, а суспільство - як пластичний субстрат для суто односпрямованого інформаційного впливу [40]. Проте, як переконливо доводить у своїх працях Є. О. Романенко, сучасна комунікативна політика держави є відкритою, соціогуманітарною системою, ефективність якої прямо пропорційна рівню суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Це означає, що об'єкт політики за

певних умов перебирає на себе функції суб'єкта, активно впливаючи на зміст, швидкість та векторизацію інформаційних потоків [22, с. 66 – 68].

Поняття «суб'єктно-об'єктна матриця» фіксує не статичну структуру, а багатовимірну мережу взаємодій, у якій інституційні та неінституційні актори перебувають у стані постійного комунікативного обміну. Ця матриця відображає складну діалектику політичного процесу:

- З одного боку, органи державної влади прагнуть упорядкувати, структурувати та спрямувати інформаційне поле у річище стратегічних державних інтересів (інституціоналізація простору);
- З іншого боку, громадянське суспільство, мережеві спільноти та медіа-актори висувають власні вимоги, артикулюють альтернативні смисли й чинять опір спробам монополізації інформаційного дискурсу.

Як зазначає О. Л. Валевський, у процесі формування та реалізації державної політики комунікація виступає не просто ретранслятором урядових рішень, а простором, де ці рішення верифікуються, коригуються або відхиляються суспільством [2, с 77].

Таким чином, матриця фіксує перехід від ієрархічного управління (Government) до мережевого, партисипативного врядування (Governance), де комунікація є головним інтегратором інтересів.

Суб'єктне поле державної комунікаційної політики характеризується високим рівнем диференціації та ієрархічної структурованості. У межах політичного аналізу доцільно виокремити кілька рівнів суб'єктів публічної комунікації:

1. Первинні (стратегічні) суб'єкти політотворення. До них належать вищі інститути державної влади: Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Рада національної безпеки і оборони України (РНБО). Ці актори визначають стратегічні орієнтири, аксіологічні координати, ухвалюють нормативно-правові акти (закони, укази, доктрини) та формують загальнонаціональний політичний

порядок денний. Їхня комунікативна діяльність має виражений доктринальний та легітимізуючий характер [23].

2. Функціонально-виконавчі суб'єкти. Це міністерства, центральні органи виконавчої влади, державні служби та агенції, які здійснюють безпосереднє галузеве управління. У їхній структурі функціонують спеціалізовані підрозділи (департаменти комунікацій, прес-служби, зв'язки з громадськістю). Як демонструє у своєму дослідженні В. М. Дрешпак, ці суб'єкти трансформують стратегічні директиви у конкретні інформаційні кампанії, забезпечуючи щоденне інформування, роз'яснення нормативних новел та технологічний супровід публічних послуг [6].

3. Спеціалізовані інституції інформаційної безпеки та StratCom. Це порівняно нові, але критично важливі суб'єкти в архітектоніці сучасної держави, такі як Центр протидії дезінформації при РНБО чи Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки. Їхня функціональна специфіка полягає у веденні проактивної комунікації, деконструкції ворожих наративів, моніторингу інформаційних загроз та координації зусиль усіх державних органів під час кризових ситуацій [7].

4. Технологічні суб'єкти (GovTech-платформи). У контексті цифровізації суб'єктність частково делегується алгоритмічним та програмним комплексам (наприклад, екосистемі «Дія»). Вони виступають квазі-суб'єктами, які автоматизують комунікаційні процеси, мінімізують бюрократичний чинник та створюють простір безпосередньої, безперервної взаємодії між громадянином та державою [10].

Об'єктне поле державної комунікаційної політики є не менш складним і структурованим, ніж суб'єктне. Традиційне розуміння об'єкта як «маси» або «абстрактного населення» у сучасній політичній науці визнане нерелевантним. Держава взаємодіє з диференційованими цільовими аудиторіями, кожна з яких володіє специфічними когнітивними установками, інформаційними потребами та каналами споживання контенту.

Об'єктне поле чітко поділяється на два вектори:

- Внутрішній: громадяни держави, внутрішньо переміщені особи, бізнес-спільноти, професійні та регіональні еліти, інститути громадянського суспільства;
- Зовнішній: міжнародні партнери, геополітичні союзники, світова громадська думка, а також населення та інституції держави-агресора.

Проте ключовою особливістю сучасної суб'єктно-об'єктної матриці є укорінення феномену «просьюмеризму» (prosumer - producer + consumer), зумовленого мережевізацією суспільства. Як зазначав М. Кастельс, у просторі потоків індивіди перестають бути пасивними реципієнтами інформації; вони стають її активними творцями, ретрансляторами та інтерпретаторами [30]. Громадяни, використовуючи інструменти горизонтальних цифрових комунікацій (соціальні мережі, блоги, месенджери), здатні миттєво масштабувати локальну проблему до загальнонаціонального рівня, створюючи потужні альтернативні фрейми подій.

У гібридній медіасистемі об'єкт державної комунікаційної політики де-факто володіє потенціалом контр-суб'єктності. Кожен коментар, поширення або створення власного контенту пересічним користувачем мережі здатні або посилити урядовий наратив, або повністю його девальвувати [32]. Ця специфіка змушує органи державного управління відмовлятися від асиметричного тиску на користь складних технологій залучення та інтерактивного діалогу [12].

Функціональне наповнення публічних комунікацій відображає їхню роль як універсального інструменту політико-адміністративного регулювання суспільних процесах. На основі системного підходу Д. Істона, а також функціональних моделей Г. Лассуелла та В. Парсонса, ми можемо структурувати ключові функції публічних комунікацій у системі державного управління за їхнім цільовим призначенням [37, 40, 47].

1. Інформаційно-роз'яснювальна функція. Забезпечує прозорість врядування та ліквідує інформаційний дефіцит, доносячи до суспільства суть законів, реформ і рішень.

Інструменти: Офіційні брифінги, роз'яснювальні кампанії, інфографіки та публікації в урядових медіа.

2. Легітимізаційна функція. Працює на формування й підтримання довіри до інститутів влади, обґрунтовуючи правомірність та доцільність державної політики.

Інструменти: Звіти урядів, політичні виступи лідерів, публічні обговорення законопроектів.

3. Інтегративно-консолідуюча функція. Об'єднує суспільство навколо спільних національних інтересів і базових цінностей, допомагаючи долати соціально-політичні розколи.

Інструменти: Націоцентричні інформаційні кампанії, символічна політика, формування загальнонаціональних наративів.

4. Аналітико-прогностична функція (Зворотний зв'язок). Забезпечує моніторинг суспільних настроїв, аналіз медіапростору та виявлення точок соціальної напруги у відповідь на дії влади.

Інструменти: Соціологічні дослідження, AI-моніторинг соцмереж, електронні петиції, громадські слухання.

5. Оборонно-захисна (Безпекова) функція. Спрямована на нейтралізацію зовнішніх і внутрішніх інформаційних загроз, протидію дезінформації та захист когнітивного простору нації.

Інструменти: Спростування фейків, блокування деструктивних каналів, StratCom-операції [20].

6. Мобілізаційна функція. Спонукає громадян до конкретних дій в інтересах держави та суспільства, що критично важливо в періоди криз, катастроф чи воєнних загроз.

Інструменти: Кампанії із залучення до сил оборони, збори коштів, координація волонтерських рухів.

Деталізуючи зазначені функції, варто виокремити аналітико-прогностичну роль зворотного зв'язку, який у політологічному аналізі вважається головним запобіжником від інституційного відриву влади від суспільства. Ігнорування урядовими органами сигналів, що надходять від громадян через акції протесту, критику в медіа чи електронні

петиції, неминуче призводить до втрати стабільності системи. Натомість ефективний зворотний зв'язок забезпечує процес «політичного навчання», за якого держава спроможна гнучко коригувати свої дії на основі реальних емпіричних даних [2].

Не менш важливою для збереження життєздатності політичного режиму є легітимізаційна функція. У сучасному світі легітимність влади не є статичною константою, отриманою на виборах, а є динамічним процесом, який потребує щоденного підтвердження в інформаційному просторі. Держава має переконливо комунікувати свою ефективність, формуючи в суспільстві відчуття справедливості, компетентності та правомірності урядових рішень [11].

Характер взаємодії у цій матриці безпосередньо визначає рівень стійкості держави. Головною проблемою тут залишається інформаційна асиметрія, адже органи влади завжди володіють більшим обсягом закритих даних, ніж пересічний громадянин. Проте надмірний розрив у цій сфері породжує суспільне відчуження, теорії змови та тотальну недовіру до офіційних джерел. Задача публічних комунікацій полягає в оптимізації цього балансу - мінімізації асиметрії щодо суспільно значущої інформації при збереженні необхідного рівня конфіденційності в інтересах національної безпеки.

Сучасна цифровізація суттєво скоригувала цей баланс. Завдяки логіці «сполучної дії» неінституційні суб'єкти, як-от лідери суспільної думки, цифрові активісти та волонтерські мережі, отримали можливість створювати власні комунікаційні контури, які за охопленням та рівнем довіри часто перевищують державні канали [29]. Це зумовлює дифузії комунікативної влади, де держава змушена вступати в коаліції з новими медіа-акторами для збереження керованості інформаційним простором. У кризовий та воєнний періоди така взаємодія перетворюється на стратегічний симбіоз: державні інститути забезпечують легітимність і першоджерело інформації, а мережеві структури - швидкість її поширення та високий рівень суспільної довіри [19].

1.2. Особливості трансформації державної комунікації в умовах війни

Перехід політичної системи від стану мирного функціонування до умов відбиття повномасштабної мілітарної агресії супроводжується радикальною перебудовою всіх її інституційних та функціональних елементів. В умовах екзистенційних безпекових викликів державна комунікаційна політика перетворюється із прагматичного інструменту публічного управління на засіб збереження суверенітету, консолідації соціуму та захисту національного когнітивного простору. Під час війни органи державної влади постають перед необхідністю одночасно розв'язувати двовекторне завдання: оперативно реагувати на раптові інформаційні загрози в межах кризових комунікацій та вибудовувати довгострокову проактивну систему протидії деструктивним впливам супротивника в межах антикризового менеджменту.

У політичній науці ці два підходи мають чітке теоретичне розмежування. Кризова комунікація є переважно реактивною діяльністю, спрямованою на негайне реагування, локалізацію та мінімізацію наслідків події, що вже відбулася [33]. Вона зосереджена на тактичних завданнях: інформуванні про небезпеку, подоланні паніки та спростуванні первинних чуток. Натомість антикризова комунікація є значно ширшим, проактивним концептом, що охоплює весь управлінський цикл - від докризового моніторингу загроз до посткризової адаптації системи [22, с. 9]. Вона спрямована на формування системної стійкості (resilience) інформаційного простору та закладання превентивних наративів.

За ситуаційною теорією криз В. Т. Кумбса, зовнішнє джерело загрози у вигляді держави-агресора викликає первинну максимальну консолідацію суспільства навколо влади, відому як ефект «згуртування навколо прапора», проте водночас соціум стає надзвичайно вразливим до когнітивних маніпуляцій та емоційного вигорання [33, 20].

Г. Г. Почепцов розглядає війну як багатопростірний феномен, що розгортається одночасно у фізичному, інформаційному та семантичному (смисловому) просторах, де останні стають головними театрами бойових дій [19, 20]. Мілітарна криза повністю руйнує звичну інформаційну рутину, змушуючи державу переходити від простого

інформування до «управління смислами» задля захисту когнітивної стійкості громадян. Цей перехід зумовлений кількома специфічними детермінантами.

По-перше, відбувається компресія часу, коли час на ухвалення комунікаційного рішення скорочується до хвилин, а затримка офіційної реакції створює інформаційний вакуум, який миттєво заповнює ворог [6]. По-друге, посилюється гіпердинамічна інформаційна асиметрія через необхідність утримання військової таємниці, що вступає в суперечність із природним прагненням суспільства знати все в режимі реального часу. По-третє, у публічному просторі починає домінувати емоційно-афективний контент. Сухі бюрократичні методи інформування втрачають дієвість, тому державна комунікація змінює свій тональний регістр у бік емпатії, солідарності та безкомпромісності щодо ворога [20].

Важливою ознакою цієї трансформації є інституційна централізація та вертикалізація. Мережева freedom мирного часу обмежується задля реалізації політики «єдиного голосу», що упереджує какофонію сигналів від різних відомств і забезпечує довіру до уряду через концентрацію мовлення навколо уповноважених спікерів. Це критично необхідно в умовах протидії ворожим інформаційно-психологічним операціям (ІПСО), які використовують інструменти гібридної медіасистеми для штучного роздування внутрішніх конфліктів та підриву мобілізаційного потенціалу нації [32].

Відтак, ефективна антикризова комунікація має базуватися на перехопленні ініціативи щодо «програмування мереж» через формування стійких довгострокових стратегічних наративів. Наратив виступає як цілісна смислова матриця, яка пояснює громадянам причини кризи, поточний стан справ та образ перемоги, створюючи «інформаційне щеплення» проти маніпуляцій [20]. Попри тенденцію до централізації, держава не здатна повністю контролювати гібридний простір самотужки, тому залучається логіка «сполучної дії», де волонтери, активісти та блогери добровільно діють як горизонтальні ретранслятори державних меседжів, утворюючи специфічний військово-комунікаційний симбіоз [29].

Рис. 1.1 - Гібридна архітектура публічних комунікацій під час мілітарної кризи

Зазначений військово-комунікаційний симбіоз дозволяє ефективно поєднувати надійність та авторитет офіційних джерел із гнучкістю, швидкістю та високим рівнем довіри, які притаманні горизонтальним цифровим мережам. Державна комунікаційна політика в антикризовому вимірі стає успішною саме тоді, коли вона не придушує ці горизонтальні ініціативи, а м'яко координує їх, забезпечуючи синергетичний ефект у протидії ворожій пропаганді.

Логічним продовженням аналізу цих трансформаційних процесів є дослідження засадничого нормативно-інституційного протиріччя, яке стає центральним для політичної системи будь-якої демократичної держави, що зазнала мілітарного нападу. Йдеться про класичну, але в сучасних реаліях радикалізовану політико-управлінську дилему: необхідність суттєвого обмеження інформаційних потоків заради захисту національної безпеки та одночасну потребу збереження засадничих демократичних стандартів відкритості влади, прозорості державного управління й свободи слова. Якщо в умовах мирного часу прозорість та підзвітність розглядаються як головні маркери демократичної легітимності, то під час екзистенційної воєнної загрози надмірна

відкритість може бути інструменталізована супротивником проти самої держави. Проте й протилежний полюс - тотальна засекреченість, цензура та ліквідація каналів публічної критики - несе в собі загрозу системної деградації демократичних інститутів, руйнації суспільної довіри та замикання влади у хибній інформаційній капсулі.

Коли державний суб'єкт маркує певну сферу суспільного життя як таку, що перебуває під екзистенційною загрозою, він отримує легітимне право вивести її з режиму звичайного політичного регулювання і перевести в режим надзвичайного стану, за якого нормальні демократичні процедури, закони та стандарти відкритості тимчасово призупиняються.

В умовах воєнних загроз такій сек'юритизації підлягає весь національний комунікаційний простір. Інформаційна безпека держави в період мілітарного конфлікту вимагає запровадження особливих правових та адміністративних режимів, які обмежують поширення даних, що можуть допомогти ворогу [22]. Це стосується не лише суто військових відомостей, а й інформації про стан критичної інфраструктури, кадрові призначення, фінансові транзакції та внутрішньополітичні дискусії. Процес сек'юритизації комунікацій створює ситуацію, де будь-яка несанкціонована відкритість або критика дій влади може бути інтерпретована як загроза національній стійкості, що породжує системне звуження публічної сфери. З іншого боку, повна ліквідація прозорості державного апарату руйнує зворотний зв'язок у системі «держави - суспільство», унеможлиблюючи процес «політичного навчання» [2]. Коли влада закриває доступ до публічних реєстрів, статистичних даних та бюджетних витрат під приводом безпеки, вона водночас позбавляє громадянське суспільство інструментів контролю за корупцією, що в довгостроковій перспективі послаблює державу сильніше, ніж безпосередні інформаційні атаки ворога.

Для детального аналізу суперечливих векторів, що діють у межах досліджуваної дилеми, їх доцільно структурувати за чотирма ключовими вимірами політико-адміністративного процесу: правовим режимом, інституційним дизайном, управлінням даними та політичним дискурсом.

У межах правового режиму центрострімільний вектор національної безпеки вимагає запровадження воєнного стану, військової цензури та обмеження прав на доступ до інформації чи проведення мирних зібрань, тоді як центробіжний вектор демократичної відкритості наполягає на збереженні конституційних гарантій свободи слова й дотриманні міжнародних зобов'язань у сфері прав людини.

Інституційний дизайн у безпековому вимірі передбачає жорстку централізацію управління медіапростором, створення єдиних офіційних платмів мовлення та домінування спецслужб у сфері StratCom, чому протиставляється вектор відкритості, спрямований на збереження плюралізму медіаринку, незалежність суспільного мовлення та забезпечення доступу журналістів до першоджерел.

У сфері управління даними логіка безпеки диктує закриття державних реєстрів, класифікацію статистичної інформації та обмеження публічної звітності органів влади, тоді як демократичний підхід вимагає забезпечення концепту Open Data, прозорості використання бюджетних і донорських коштів, а також підзвітності урядових рішень.

На рівні політичного дискурсу безпековий вектор максимізує консолідацію навколо лідера, мінімізує внутрішньополітичну боротьбу й маргіналізує критику як деструктивне явище, тоді як вектор відкритості орієнтований на збереження міжпартійної конкуренції, парламентського контролю за виконавчою владою та публічну артикуляцію інтересів різних суспільних груп.

Кожен із цих векторів має власну внутрішню логіку та легітимне обґрунтування. Вектор безпеки апелює до необхідності виживання держави як суверенного суб'єкта, адже у випадку її фізичного знищення питання про демократичний устрій втратить сенс. Натомість вектор відкритості застерігає, що захист країни ціною повної втрати демократичних інститутів означає ментальну та структурну перемогу тоталітарного супротивника, оскільки сама держава трансформується за зразком агресора.

У контексті цифрової трансформації політико-управлінська дилема набуває специфічного технологічного забарвлення. Сучасні GovTech-платформи, які створювалися як інструменти максимального спрощення, децентралізації та підвищення

прозорості державних послуг, в умовах війни здатні трансформуватися в інструменти посиленого державного моніторингу та контролю [10]. В умовах воєнних загроз виникає спокуса використання великих даних та систем штучного інтелекту для тотального моніторингу інформаційного простору, виявлення дисидентських наративів та селективного обмеження доступу до цифрових мереж, що відображає загрози так званого «технологічного солюціонізму», коли складні соціополітичні проблеми намагаються розв'язати виключно за допомогою алгоритмів [44].

Це призводить до поглиблення інформаційної асиметрії між державою та громадянином: влада знає про об'єкт комунікації практично все через цифрові профілі та моніторинг активності, тоді як громадянин знає про внутрішні процеси ухвалення рішень урядом дедалі менше через завісу військової таємниці. Надмірне поглиблення цієї асиметрії викликає «ефект охолодження» у суспільно-політичному дискурсі, коли громадяни та представники медіаспільноти через жорсткість безпекових обмежень починають практикувати тотальну самоцензуру. Така самоцензура є паліативом, який зовні створює картинку абсолютної суспільної згоди, але всередині системи накопичує критичну масу невисловленого невдоволення та системних помилок, які не виправляються через відсутність публічної верифікації [6].

Для політичної науки та практики державного управління критично важливим є пошук не статичного, а динамічного, адаптивного балансу між цими двома векторами. У межах системно-функціонального підходу цей баланс може бути досягнутий через застосування трьох фундаментальних управлінських принципів.

Першим є принцип обґрунтованої легітурності та пропорційності обмежень на нормативно-правовому рівні, згідно з яким будь-яке обмеження свободи слова в межах ДКП має запроваджуватися на основі чітких, юридично вивірених критеріїв - наприклад, «трискладового тесту» Європейського суду з прав людини, коли обмеження є правомірним лише на підставі закону, переслідує легітимну мету нацбезпеки і є пропорційним.

Другим виступає принцип тимчасовості та інституційної зворотності у часовому вимірі, який передбачає, що всі заходи сек'юритизації комунікаційного простору повинні мати чітко окреслені часові рамки та підлягати автоматичному скасуванню після зниження рівня загрози, унеможливаючи перетворення надзвичайних обмежень на постійну практику політичного менеджменту у поствоєнний період [7].

Третім є принцип диференційованої прозорості на технологічному та інструментальному рівнях, за якого держава чітко розділяє простір на сектор жорсткого контролю (тактичні військові дані, оперативні плани) та сектор контрольованої відкритості (стратегічні цілі реформ, макроекономічні показники, антикорупційна діяльність, цивільні закупівлі), де прозорість виступає головним джерелом внутрішньої легітимності та довіри міжнародних партнерів.

Застосовуючи теорію гібридних медіасистем до аналізу цієї дилеми, можна констатувати, що спроба держави повністю закрити інформаційний простір в епоху інтернету є технологічно приреченою на поразку [32]. У демократичних державах, що перебувають у стані війни, спроба побудувати тотальну інформаційну завісу призведе лише до того, що суспільство масово перейде в анонімні, неконтрольовані сегменти мережі, зокрема у «сірі» Telegram-канали, де рівень впливу ворожих ІІСО є значно вищим. Відтак, антикризовий потенціал держави полягає не в забороні інформації, а в умінні лідирувати в її інтерпретації [23]. Державна відкритість під час війни має бути стратегічно керованою: органи влади повинні самотійно та проактивно комунікувати складні теми, включаючи проблеми та втрати, але робити це в межах єдиного стратегічного наративу стійкості, не залишаючи ворогу простору для маніпуляцій.

1.3. Методологічні підходи до дослідження державної комунікаційної політики в цифровому середовищі

Стрімка цифровізація публічної сфери та розвиток гібридних медіасистем вимагають оновлення методологічного інструментарію політичного аналізу. Дослідження державної комунікаційної політики (ДКП) в умовах воєнних криз та інформаційного протистояння не може обмежуватися лише описовим підходом до каналів комунікації чи підрахунком кількості офіційних пресрелізів.

Сучасна політична наука має аналізувати глибинні когнітивні та смислові структури, які визначають логіку створення владних повідомлень. Офіційні урядові наративи в цифровому середовищі є не просто носіями фактів, а складними інструментами формування смислів. Вони спрямовані на легітимізацію політичного курсу, консолідацію суспільства та управління сприйняттям ризиків і загроз.

Враховуючи це, особливого наукового значення набуває інтегративний підхід, заснований на поєднанні двох методів:

- Теорії фреймінгу (аналіз смислових рамок інформації);
- Політичного дискурс-аналізу (ПДА) (аналіз мовних практик влади).

Цей методологічний тандем дозволяє виявити приховані механізми смислового кодування реальності, простежити, як змінюються урядові повідомлення під впливом соціальних мереж, та оцінити ефективність захисту національного інформаційного простору.

Теорія фреймінгу, що бере свій початок від соціологічних концепцій Е. Гофмана та набула завершеного політологічного оформлення у працях Р. Ентмана, розглядає комунікацію як процес вибору та акцентування певних аспектів інформації [38].

За визначенням Р. Ентмана, фреймувати означає відібрати окремі елементи сприйманої реальності й зробити їх більш помітними в тексті, щоб сформулювати конкретне визначення проблеми, оцінку її причин, моральну оцінку та варіанти розв'язання.

У межах дослідження ДКП фреймінг постає як технологія формування смислових рамок (фреймів), крізь які суспільство має сприймати державні рішення чи кризові події. В умовах війни державне управління часто використовує інструменти цілеспрямованого конструювання смислів [20]. Ворожі актори намагаються підірвати суспільну стійкість через деструктивні фрейми («слабкість інститутів», «неминучість поразки»). На противагу цьому держава, спираючись на систему стратегічних комунікацій (StratCom), формує захисні та наступальні фрейми.

Використання цієї теорії дозволяє розділити офіційний наратив на чотири компоненти за Р. Ентманом:

1. Визначення проблеми: яке саме явище маркується державою як екзистенційна загроза.
2. Пояснення причин: на кого покладається відповідальність за виникнення кризи.
3. Моральна оцінка: як з погляду цінностей оцінюються дії уряду та дії супротивника.
4. Рекомендації щодо рішень: які стратегії подолання кризи пропонуються суспільству як найбільш ефективні.

У цифровому середовищі, де діє логіка вибіркового сприйняття інформації та алгоритмічного структурування новин, урядові фрейми мають бути адаптованими до когнітивних настанов різних цільових аудиторій [22].

Якщо теорія фреймінгу фокусується переважно на структурі самого повідомлення та механізмах його сприйняття, то ПДА спрямований на дослідження мови як простору реалізації та утримання влади. ПДА розглядає дискурс як форму соціальної та політичної практики, яка не просто відображає, а активно конструює політичну реальність.

Згідно з тривимірною моделлю, будь-який комунікативний акт (урядовий твіт, офіційне звернення тощо) аналізується на трьох рівнях:

- Текст: лінгвістичні особливості, вибір лексики, метафори, граматичні структури.
- Дискурсивна практика: процеси створення, поширення та споживання тексту в цифрових мережах.
- Соціально-політична практика: загальний інституційний та ідеологічний контекст, у якому функціонує дискурс і на який він намагається вплинути.

У контексті ДКП цей підхід дає змогу виявити ідеологічні матриці, які закладаються в офіційні тексти для легітимізації дій влади [2]. ПДА допомагає деконструювати бінарні опозиції («ми - вони», «цивілізація - варварство») та простежити, як державний наратив виборює домінування в інформаційному просторі (див.табл.1.1) [23].

Найбільш переконливі результати аналіз ДКП демонструє за умов спільного використання обох методологій, коли фрейм розглядається як структурний елемент ширшого політичного дискурсу.

У цифровому середовищі під впливом «мережевої влади» та «гібридних медіасистем» офіційні фрейми, потрапляючи в соцмережі (X, Telegram, Facebook), миттєво змінюються або піддаються критиці з боку активних користувачів, які одночасно є і споживачами, і творцями контенту. У такій ситуації виникає жорстка конкуренція наративів, де державні структури змушені постійно боротися за збереження інформаційного лідерства [31, 32, 22].

Таблиця 1.1. - Порівняльний аналіз дослідницького потенціалу теорії фреймінгу та політичного дискурс-аналізу в дослідженнях ДКП

Критерій порівняння	Теорія фреймінгу (Framing Theory)	Політичний дискурс-аналіз (PDA)
Головний об'єкт дослідження	Смислові рамки (фрейми), що структурують сприйняття інформації.	Мовні та соціальні практики формування владних відносин.
Ключове дослідницьке питання	Як саме подія інтерпретується і які її аспекти висуваються на перший план?	Чому саме ці смисли озвучуються, чий інтереси вони задовольняють і як зміцнюють владу?
Основний фокус аналізу	Механізми вибору інформації, визначення відповідальності та оцінки подій.	Лексика, синтаксис, метафори, зв'язок з іншими текстами, приховані ідеологеми.
Специфіка в цифровій ДКП	Дослідження швидкості поширення фреймів та їхньої стійкості до алгоритмічних маніпуляцій.	Аналіз домінування урядових наративів та зміни мовних практик у соцмережах.
Методологічне обмеження	Може не враховувати ширший історико-політичний контекст та динаміку владних структур.	Ризик суб'єктивізму дослідника при тлумаченні текстів, складність кількісного виміру даних.

Для емпіричного дослідження цих процесів застосовується покроковий алгоритм:

1. Формування бази дослідження (Етап збору даних). Визначення офіційних комунікаційних каналів ключових суб'єктів ДКП (Telegram-канали Офісу Президента, профільних міністерств, Центрів протидії дезінформації) за визначений період кризи та збір масиву текстів і мультимедіа.

2. Виділення домінантних фреймів (Етап структурного аналізу). Аналіз текстів для чіткого виявлення того, як уряд визначає проблему, кого вважає винуватцем, як оцінює події та які рішення пропонує суспільству. На цьому етапі фіксується основа офіційного інформаційного шаблону.

3. Лінгвістичний аналіз тексту (Етап деконструкції мовних засобів). Вивчення мовних інструментів: метафор, використання займенників («ми» для формування солідарності проти «вони»), а також посилянь на попередні історичні чи політичні тексти (інтертекстуальність).

4. Аналіз у мережевому контексті (Етап дослідження реакції середовища).

З'ясування того, як офіційні фрейми сприймаються в соціальних мережах. Аналізується реакція аудиторії (коментарі, поширення, інтерпретації блогерами), виявляються розбіжності між урядовим дискурсом та суспільним сприйняттям за логікою Е. Чедвіка.

У сучасному інтернеті текст рідко функціонує ізольовано - він інтегрований у візуальні образи, відеоряд та інфографіку [6]. Аналіз візуального фреймінгу дозволяє оцінити, як графічний ряд підсилює або коригує вербальний зміст урядових повідомлень.

Описаний інструментарій дозволяє також досліджувати ефекти поляризації суспільства та виникнення «ехо-камер». Це допомагає вчасно діагностувати загрози для національної консолідації та розробляти рекомендації щодо коригування тональності урядових сигналів [7].

Сучасний простір мережевих медіасистем функціонує за власними закономірностями. Цифрова трансформація публічної сфери призвела до виникнення складних деформацій, які викривляють сприйняття державних сигналів і стають зручним полем для проведення ворожих інформаційно-психологічних операцій (ІПСО), спрямованих на розкол суспільства та підрив довіри до влади.

Для побудови коректної дослідницької методології необхідно чітко розмежовувати ключові цифрові явища, які мають різну природу - соціально-психологічну та алгоритмічну:

- Ехо-камера (Echo Chamber).

Природа походження: Соціально-психологічна (зумовлена прагненням людей спілкуватися з однодумцями та шукати підтвердження власних поглядів).

Суть поняття: Закрите цифрове середовище, всередині якого користувачі обмінюються інформацією, що лише підкріплює їхні наявні переконання. Будь-які альтернативні погляди чи офіційні спростування уряду тут свідомо ігноруються або агресивно відкидаються [49].

- Фільтрова бульбашка (Filter Bubble).

Природа походження: Суто технологічна, визначена роботою програмних алгоритмів [48].

Суть поняття: Ізольований інформаційний кокон, створений рекомендаційними системами великих платформ (Meta, X, TikTok, YouTube). Керуючись логікою максимального утримання уваги користувачів для подальшої монетизації, алгоритми підбирають контент на основі попередньої цифрової поведінки людини, приховуючи від неї інші погляди на політичну реальність [44].

Коли ехо-камери підсилюються фільтровими бульбашками, виникає ефект алгоритмічної поляризації. Соціальні платформи штучно просувають у топ стрічки новин емоційно тригерний, радикальний та конфліктний контент, оскільки він викликає найбільше реакцій (лайків, коментарів, поширень).

У політичній сфері це призводить до зникнення поміркованої позиції та радикалізації протилежних таборів, що в умовах воєнного стану становить пряму загрозу національній безпеці [7]. Державні інститути, намагаючись транслювати зважені, перевірені повідомлення, у таких умовах часто програють у швидкості та охопленнях алгоритмічно підсиленим емоційним аномаліям. Це актуалізує потребу в

розробці нових методів протидії в межах державної комунікаційної політики (див.табл.1.2).

Таблиця 1.2. - Порівняльна характеристика цифрових аномалій у структурі політичних комунікацій

Параметр порівняння	Ехо-камера (Echo Chamber)	Фільтрова бульбашка (Filter Bubble)	Алгоритмічна поляризація
Джерело деформації	Соціально-психологічне (гомофілія, вибір користувача).	Технологічне (алгоритми платформ, штучний інтелект).	Системно-управлінське (бізнес-моделі платформ + емоційні тригери).
Рівень усвідомлення актором	Переважно високий (свідоме відторгнення «чужих» поглядів).	Низький або нульовий (користувач не знає про роботу фільтрів).	Середній (усвідомлення зростання загальної агресії у просторі).
Наслідки для ДКП	Блокування офіційних урядових спростувань та фактчекінгу.	Недосяжність цільової аудиторії для державних меседжів.	Радикалізація суспільних настроїв, руйнація консенсусу стійкості.
Метод аналізу	Семантичний аналіз, когнітивне картування.	Алгоритмічний аудит, експериментальні профілі.	Аналіз соціальних мереж (SNA), вимірювання модулярності графа.

Для виявлення та дослідження зазначених інформаційних викривлень у політичному процесі традиційні політологічні методи варто поєднувати з аналізом даних (Data Science), зокрема з аналізом соціальних мереж (Social Network Analysis - SNA) та вивченням цифрових слідів користувачів.

Метод SNA дозволяє зобразити мережеву систему у вигляді графа (схеми зв'язків), де вузлами є політичні діячі, медіа чи звичайні користувачі, а ребрами (лініями) - комунікація між ними (поширення публікацій, згадування, репости чи коментарі).

Основним критерієм виявлення «ехо-камер» за допомогою цього методу є вимірювання показника модулярності мережі. Високий рівень модулярності вказує на те, що інтернет-спільнота чітко розділилася на ізольовані групи (кластери). Всередині цих груп інтенсивність спілкування є дуже високою, тоді як контакти між окремими групами майже відсутні [31].

Для дослідження державної комунікаційної політики в умовах таких цифрових відхилень застосовується чотириетапний алгоритм аналізу мережевих даних:

1. Збір та первинна обробка цифрових даних (Технологічний етап). За допомогою спеціальних програм та інструментів (Python-бібліотек, інтерфейсів API соціальних платформ) здійснюється вивантаження даних про поширення конкретного урядового повідомлення. На цьому етапі фіксуються ідентифікатори користувачів, тексти публікацій, час їхньої появи та види взаємодії (репости, коментарі).

2. Моделювання мережі та обчислення її показників (Структурний етап). Будується наочна модель мережі у вигляді графа. Розраховуються такі показники, як щільність зв'язків, рівень однорідності груп та показник модулярності. Це дозволяє виявити закриті спільноти («ехо-камери») та визначити ключових лідерів думок - користувачів із найбільшим впливом на поширення інформації.

3. Аналіз тональності та тематичне моделювання контенту (Семантичний етап). Тексти всередині виявлених груп аналізуються за допомогою комп'ютерних алгоритмів (зокрема, тематичного моделювання LDA). Це дозволяє визначити загальний емоційний фон спілкування (рівень роздратування, агресії чи паніки), а також оцінити рівень емоційного розколу між різними групами аудиторії щодо рішень влади [6].

4. Політична інтерпретація та моделювання управлінських рішень (Аналітичний етап). Отримані кількісні дані зіставляються з реальним політичним контекстом. Аналітик оцінює, наскільки державні повідомлення здатні пробивати межі «ехо-камер», де саме алгоритми блокують інформацію та як ці вразливості використовуються ворогом під час війни для дестабілізації суспільства. На основі цього розробляються рекомендації щодо оновлення ДКП.

Застосування такого комплексного підходу дає змогу подолати обмеження традиційного контент-аналізу. Дослідник бачить не лише зміст офіційних заяв чи коментарів, а й те, як алгоритми соціальних платформ спрямовують рух інформації та створюють штучні бар'єри для сприйняття державної політики [44].

В умовах війни така методика стає важливим елементом системи кібербезпеки та стратегічних комунікацій. Вона дозволяє в режимі реального часу помічати різкі сплески суспільного розколу. Часто це свідчить про запуск скоординованих бот-мереж ворога, які намагаються штучно створити ілюзію масового протесту чи невдоволення всередині окремих ізольованих груп користувачів [20].

Висновки з першого розділу

У першому розділі роботи проведено теоретико-методологічний аналіз засад формування та реалізації державної комунікаційної політики (ДКП) в умовах цифровізації та сучасних безпекових викликів. За результатами дослідження сформульовано такі основні висновки:

1. Зміна підходів до державної комунікації. Обґрунтовано необхідність переходу від застарілих лінійних моделей, за яких держава лише односторонньо інформувала громадян, до взаємодії в межах сучасних гібридних медіасистем. Сьогодні громадяни є активними учасниками інформаційного простору, які не лише споживають, а й самостійно створюють контент. Це вимагає від органів влади відмови від жорсткого контролю на користь проактивного діалогу, координації зусиль та партнерства із суспільством.

2. Управлінський баланс в умовах війни. Визначено, що воєнні загрози змушують державні органи поєднувати швидке реагування на поточні кризи із довгостроковим захистом інформаційного простору (системою StratCom). Необхідне під час війни обмеження доступу до інформації заради безпеки має врівноважуватися збереженням демократичних стандартів відкритості. Цей баланс повинен спиратися на

принципи пропорційності обмежень, їх тимчасового характеру та чіткого розділення закритих військових даних і відкритих публічних відомостей.

3. Ефективність поєднання методів аналізу. Доведено наукову цінність спільного використання теорії фреймінгу та політичного дискурс-аналізу. Такий інтегративний підхід дозволяє вивчати офіційні повідомлення влади не просто як трансляцію фактів, а як інструменти формування суспільних смислів, підтвердження законності державних рішень та об'єднання суспільства через цифрові канали.

4. Протидія цифровим викривленням. Розкрито природу технічних та соціальних деформацій мережевого простору - «ехо-камер», «фільтрових бульбашок» та алгоритмічного розколу суспільства, які штучно радикалізують громадян і блокують державні повідомлення. Доведено, що використання аналізу соціальних мереж (SNA) та моделювання зв'язків дозволяє державним інститутам вчасно виявляти ці викривлення та ефективно протидіяти інформаційним операціям супротивника.

Сформована теоретико-методологічна база є основою для подальшого аналізу практичних кейсів та державних цифрових платформ (GovTech), які забезпечують реалізацію ДКП у наступних розділах роботи..

РОЗДІЛ 2.

ПРАКТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

2.1. Основні інструменти державної комунікаційної політики у воєнний період

Теоретико-методологічна база, сформована в першому розділі роботи, дозволяє перейти від загальних положень про комунікаційну владу та гібридні медіасистеми до аналізу практичного досвіду України. Повномасштабна агресія з боку росії зумовила потребу в докорінній перебудові всієї системи державної комунікаційної політики (ДКП). Інформаційний простір перетворився на повноцінне поле бою, де супротивник застосовує весь спектр гібридних технологій - від кібератак на критичну інфраструктуру до скоординованих інформаційно-психологічних операцій (ІПСО), спрямованих на деморалізацію українського суспільства та дискредитацію військово-політичного керівництва.

Ефективна протидія цим викликам вимагала від української держави швидкого створення дієвої нормативно-правової бази та гнучкої моделі управління, яка здатна захистити інформаційну сферу та суспільну свідомість. У цьому підрозділі проаналізовано законодавчу основу, що регулює роботу медіа та поширення інформації в умовах воєнного стану, а також досліджено структуру державних органів, які забезпечують інформаційну безпеку України.

Законодавче регулювання ДКП у воєнний період базується на балансі між конституційними правами громадян та потребами національної оборони. Основним правовим актом, що визначає рамки діяльності держави в цей час, є Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [9].

Відповідно до статті 8 цього Закону, військовому командуванню разом із військовими адміністраціями надано право здійснювати заходи, які безпосередньо впливають на комунікаційну сферу:

- Регулювати роботу постачальників послуг електронних комунікацій, операторів зв'язку, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій та інших підприємств медіасфери.
- Забороняти роботу радіостанцій особистого і колективного користування та передачу інформації через комп'ютерні мережі у разі загрози безпеці.
- Використовувати місцеві радіостанції, телецентри та друкарні для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед населення.

Важливим кроком на шляху адаптації законодавства до умов гібридної війни та європейської інтеграції стало ухвалення наприкінці 2022 року Закону України «Про медіа». Цей документ не лише модернізував правове поле відповідно до вимог Європейського Союзу, а й заклав чіткі юридичні запобіжники проти російської пропаганди. Зокрема, закон містить окремий розділ, що регулює обмеження, пов'язані зі збройною агресією РФ. Він забороняє поширення програм та матеріалів, які виправдовують чи заперечують збройний напад, глорифікують його учасників або містять мову ворожнечі проти України [8].

Окреме місце в нормативній базі посідають Укази Президента України, якими вводяться в дію рішення Ради національної безпеки і оборони (РНБО). Прикладом стратегічного регулювання є Указ Президента від 19 березня 2022 року № 152/2022 «Про щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану». Цим документом було об'єднано роботу загальнонаціональних телеканалів у межах єдиного інформаційного марафону «Єдині новини #UАразом». Це дозволило знизити ризики поширення паніки та забезпечити перевірене інформування населення на найгострішому першому етапі вторгнення .

Також базовим орієнтиром залишається Стратегія інформаційної безпеки, затверджена наприкінці 2021 року. Вона чітко визначає дезінформаційну політику рф як

глобальну загрозу для України та називає розбудову системи стратегічних комунікацій (StratCom) пріоритетом для всіх державних інституцій [7].

Сучасна структура органів, залучених до реалізації ДКП та протидії інформаційним загрозам, є багаторівневою. Вона поєднує традиційні органи державного управління та нові спеціалізовані центри, що функціонують за стандартами стратегічних комунікацій НАТО.

Центральне місце в координації інформаційної безпеки посідає Рада національної безпеки і оборони України (РНБО), яка під керівництвом Президента формує загальний курс держави. Проте безпосередня практична робота з моніторингу, виявлення та нейтралізації фейків і дезінформації покладена на спеціалізовані структури в системі виконавчої влади та Збройних Сил (див.табл.2.1).

Таблиця 2.1 - Функціональний розподіл та інструменти державних органів в інформаційній сфері України

Назва інституції / центру	Підпорядкованість	Ключові функції у воєнний період	Основні інструменти ДКП
Центр протидії дезінформації (ЦПД)	Рада національної безпеки і оборони (РНБО)	Стратегічний моніторинг інформаційного простору, виявлення масштабних ІПСО РФ, аналіз деструктивних наративів.	Складання списків проросійських пропагандистів, аналітичні звіти, верифікація Telegram-каналів.
Центр стратегічних комунікацій та інформбезпеки	Міністерство культури та стратегічних комунікацій	Оперативний фактчекінг, просвітницькі кампанії для населення, формування захисних інформаційних рамок.	Платформа «Spravdi», спростування фейків у реальному часі, розробка інструкцій із безпеки для громадян.

Управління стратегічних комунікацій (СтратКом ЗСУ)	Апарат Головнокомандувача Збройних Сил України	Координація воєнних комунікацій, висвітлення діяльності ЗСУ, протидія військовим дезінформаційним хвилям.	Офіційні брифінги, перевірка фото- та відеоматеріалів із фронту, взаємодія з воєнними кореспондентами.
Міністерство цифрової трансформації	Кабінет Міністрів України	Технологічна підтримка ДКП, захист державних інформаційних ресурсів, розвиток урядових цифрових каналів.	Застосунок «Дія» (двостороння комунікація, сповіщення), координація волонтерських ІТ-ініціатив.

Описана інституційна модель діє в режимі постійного горизонтального та вертикального обміну даними. У разі виявлення серйозної інформаційної загрози (наприклад, штучно створеної паніки в месенджері Telegram щодо «прориву оборони» чи «енергетичного колапсу»), державні структури діють за чітко визначеним алгоритмом, який перетворює нормативні правила на практичні рішення:

1. Виявлення загрози спеціалізованими центрами (Етап фіксації). Аналітики ЦПД РНБО або Центру стратегічних комунікацій за допомогою автоматизованих систем фіксують різке поширення деструктивного повідомлення в мережі. Визначається джерело атаки (найчастіше - бот-мережі та проросійські канали).

2. Міжвідомча координація та перевірка фактів (Етап верифікації). Відбувається швидкий обмін інформацією між цивільними аналітиками та профільними відомствами (наприклад, СтратКом ЗСУ або Міністерством енергетики). Держава перевіряє реальний стан справ для формування точної відповіді.

3. Створення контрнаративу (Етап формування змісту). Створюється коротке, зрозуміле та емоційно зважене офіційне повідомлення, яке спростовує ворожі тези.

Часто використовується методика «сендвіча правди»: спочатку озвучується реальний факт, потім розкривається і спростовується російський фейк, а наприкінці закріплюється офіційна позиція влади.

4. Поширення через державні цифрові канали (Етап інформаційного охоплення). Підготовлена інформація одночасно публікується на всіх рівнях: через сповіщення в застосунку «Дія», канали ЦПД та «Spravdi» в Telegram, виступи спікерів у телемарафоні «Єдині новини» та через мережу залучених лідерів думок. Це дозволяє донести верифіковану позицію держави до максимальної кількості громадян і подолати ізолюваність закритих інтернет-спільнот.

Попри високу швидкість побудови цієї системи, практична реалізація комунікацій в умовах воєнного стану виявляє певні суперечності. Головна проблема полягає в ризику надмірної централізації інформації.

Створення єдиного джерела офіційних новин (як-от телемарафон) на першому етапі задовольняє потребу суспільства в безпеці, але в довгостроковій перспективі може викликати втому аудиторії та зниження довіри до державних інститутів. Це спонукає громадян шукати новини в неконтрольованих сегментах мережі, наприклад, в анонімних Telegram-каналах.

Загалом нормативно-правова та інституційна модель інформаційної безпеки України довела свою спроможність у критичних умовах повномасштабного вторгнення. Юридичне закріплення повноважень військових адміністрацій та гнучкість нових комунікаційних центрів дозволили створити надійний захисний контур інформаційного простору держави.

Нормативно-правове регулювання та інституційна модель визначають лише загальні рамки інформаційної безпеки України. Проте динамічна протидія загрозам з боку РФ потребує гнучких інструментів, здатних діяти на випередження. Таким інструментом у сучасному політичному процесі стали стратегічні комунікації (Strategic Communications, або StratCom).

У наукових дослідженнях та практиці країн НАТО під стратегічними комунікаціями розуміють узгоджене та цілеспрямоване використання всіх комунікаційних можливостей держави - дипломатії, інформаційних операцій, зв'язків із громадськістю та військових комунікацій - для досягнення стратегічних цілей [20]. Ключова відмінність StratCom від класичного піару (PR) чи звичайного інформування полягає у принципі єдності слова та діла. Стратегічні комунікації не просто описують події, а є активним інструментом політики: кожне повідомлення підкріплюється реальними діями на полі бою, в економіці чи дипломатії, і навпаки.

В умовах повномасштабного вторгнення РФ StratCom перетворився на головну зброю захисту інформаційного суверенітету України. Його основним завданням є руйнування деструктивних впливів ворога та збереження смислової єдності суспільства.

Ефективність української системи StratCom залежить від точного розуміння специфіки інформаційних кампаній супротивника. Агресія Росії в інформаційній сфері не є хаотичним потоком неправдивих новин. Це чітко скоординована система, яка у військовій доктрині класифікується як «рефлексивне управління».

Суть рефлексивного управління полягає в передачі об'єкту (українському суспільству або західним партнерам) спеціально підготовленої інформації, яка має змусити його добровільно прийняти вигідне для ворога, але згубне для самого себе рішення [7]. Російські дезінформаційні операції спрямовані на кілька основних цілей:

- Підрив суспільної довіри: атаки на інституційну довіру до військово-політичного керівництва, дискредитація мобілізаційних процесів та рішень командування.
- Штучне роздування розбіжностей: використання чутливих для суспільства тем (мовне питання, релігія, соціально-економічні труднощі) для радикалізації дискусій та розділення громадян через «ехо-камери».
- Міжнародна ізоляція України: поширення на Заході тез про «корумпованість держави», «неефективність використання зброї» або «втому від війни» з метою блокування допомоги.

Російські структури часто використовують тактику «інформаційного шуму» та створення великої кількості версій однієї події. Коли стається резонансний інцидент (наприклад, воєнний злочин РФ), завдання пропаганди - не довести власну правоту, а згенерувати десятки суперечливих пояснень. Це робиться для того, щоб повністю дезорієнтувати аудиторію, викликати відчуття, що «правди дізнатися неможливо», і зрештою призвести до інформаційної апатії суспільства [29].

На відміну від звичайного фактчекінгу, який лише констатує появу фейку та намагається його спростувати, українська модель StratCom орієнтується на проактивну роботу. Практичний алгоритм протидії загрозам складається з чотирьох послідовних етапів:

Моніторинг поширення та оцінка вразливостей. Робота починається з виявлення перших проявів неправдивих тверджень (інформаційних «зародків») у закритих чи напівзакритих цифрових середовищах (російські воєнні канали, анонімні мережі месенджерів). Аналітики оцінюють здатність дезінформації проникнути в український цивільний простір.

Пребункінг (Prebunking) або випереджальний захист. Це один із найефективніших інструментів сучасного StratCom. Замість очікування, поки ворожий наратив завдасть шкоди суспільній свідомості, державні структури проводять превентивне інформування. Аудиторії заздалегідь розкривають механіку майбутньої маніпуляції (наприклад, попереджають про підготовку підроблених відео чи штучних витоків документів). Пребункінг діє як інформаційне щеплення, формуючи у громадян стійкість до конкретного типу атак.

Забезпечення інформаційного лідерства. Якщо інформаційний удар уже відбувся, StratCom реалізує стратегію зміни змістових рамок (рефреймінгу). Замість виправдань та детального спростування аргументів ворога (що лише привертає додаткову увагу до чужої тези), формується потужний власний контрнратив. Наприклад, замість обговорення руйнувань інфраструктури державні комунікації наголошують на темах незламності, швидкого відновлення та героїзму енергетиків.

Подолання інформаційної ізоляції та поширення через цифрові канали. На цьому етапі підготовлені повідомлення за допомогою цифрових інструментів та координації доносяться до цільових груп. Використовується принцип багатоканальності, де один і той самий стратегічний меседж адаптується під різні платформи: офіційний тон - для традиційних медіа, короткі динамічні відео - для TikTok, інфографіка - для Telegram, прямі сповіщення - для користувачів державних сервісів. Це дозволяє доносити позицію держави навіть до скептично налаштованих прошарків суспільства.

Головним ресурсом у цій моделі є суспільна довіра. Якщо державні комунікації переходять на рівень примітивної контрпропаганди, приховування об'єктивних негативних фактів або створення викривленої картини реальності, виникає криза довіри [22]. Втрата довіри руйнує захист StratCom, роблячи громадян вразливими до наступних дезінформаційних хвиль (див.табл.2.2).

Таблиця 2.2 - Порівняння традиційного інформування та моделі StratCom у протидії загрозам

Критерій порівняння	Традиційне інформування (Пресслужба / PR)	Стратегічні комунікації (StratCom)
Характер дій	Реактивний (реагування на події чи фейки після їхньої появи).	Проактивний (моделювання інформаційного простору, попередження маніпуляцій).
Головна мета	Поточне інформування населення, звітність про діяльність органів влади.	Досягнення конкретних політико-військових цілей, захист суспільної свідомості.
Критерій успіху	Кількість публікацій, охоплення аудиторії (кількісні показники).	Зміна поведінки аудиторії, стійкість державного нарративу (якісні зміни).

Взаємодія з реальними діями	Комунікація часто відірвана від реальних кроків або слідує за ними із запізненням.	Повна синхронізація дій та слів (інформація підсилює реальні кроки, і навпаки).
------------------------------------	--	---

Попри успіхи української системи стратегічних комунікацій у стримуванні перших хвиль повномасштабної агресії, на сучасному етапі чітко окреслилися системні виклики.

По-перше, спостерігається ефект комунікаційної втоми аудиторії. Тривалий період одноманітного подання інформації та утримання суспільства в стані постійної мобілізованості знижує чутливість до офіційних повідомлень. По-друге, існує суперечність між військовою таємницею та потребою суспільства в прозорості. Намагання держави утримувати монополію на інформацію в умовах сучасної медіасистеми призводить до жорсткої конкуренції з анонімними Telegram-каналами, які задовольняють попит громадян на швидкі новини.

Для подолання цих кризових явищ український StratCom має розвиватися в бік більшої відкритості, залучаючи до формування наративів стійкості інститути цивільного суспільства, волонтерський рух та незалежну експертну спільноту.

2.2. Цифрові платформи та канали державної комунікації в сучасних умовах

Інституційні межі та стратегічні орієнтири системи StratCom реалізуються через технологічну інфраструктуру. Сучасний етап розвитку політичного процесу характеризується переходом від традиційних медіаканалів до екосистеми GovTech (Government Technology) - сукупності цифрових технологій, які оптимізують внутрішні бюрократичні процеси та трансформують модель комунікації за вектором «держава - громадянин» (G2C - Government-to-Citizen).

В умовах повномасштабної збройної агресії рф проти України інструменти GovTech та державні інтернет-платформи переросли сервісну функцію надання адміністративних послуг. Вони трансформувалися в канали прямої взаємодії, здатні

забезпечувати національну консолідацію, координувати оборонні зусилля суспільства та оперативно доносити верифіковані державні наративи в обхід алгоритмів комерційних соціальних мереж.

У межах сучасної політичної науки цифрова трансформація державного управління розглядається через призму концепту дезінтермедіації (disintermediation) - процесу усунення традиційних посередників (інститутів масмедіа, журналістських корпорацій) із системи комунікації між владою та суспільством [30]. Завдяки цифровим платформам державні інститути отримують можливість транслювати первинні смисли та управлінські сигнали безпосередньо цільовій аудиторії, що мінімізує ризики викривлення інформації, притаманні класичному медіапростору [32].

Впровадження GovTech-інструментів знаменує перехід від пасивної моделі інформування до реляційної моделі, де громадянин є активним користувачем державних цифрових сервісів. Цифровізація публічної сфери змінює природу легітимності політичних рішень: вона починає базуватися на швидкості, прозорості та зручності взаємодії з державним апаратом [7]. Проте пряма цифрова комунікація містить і виклики - загрозу формування «цифрового популізму» та гейміфікації важливих державно-політичних процесів [44].

Репрезентативним кейсом реалізації GovTech-стратегії у вітчизняному політичному процесі є розгортання єдиної державної екосистеми «Дія» (Портал та мобільний застосунок), адміністрування якої здійснює Міністерство цифрової трансформації України. Запущена як платформа для оцифрування документів, з початком повномасштабного вторгнення «Дія» інтегрувалася в систему антикризової державної комунікації.

Комунікаційний потенціал екосистеми «Дія» в умовах воєнного стану реалізується за кількома функціональними напрямками:

1. Централізоване візуальне та аудіомовлення («Дія.TV» та «Дія.Радіо»): інтеграція загальнонаціонального марафону «Єдині новини» безпосередньо у мобільний застосунок дозволила забезпечити безперебійний доступ громадян до верифікованої

інформації в умовах ризиків руйнування фізичної телевізійної інфраструктури (телевеж) внаслідок ракетних ударів.

2. Інструменти краудсорсингу та зворотного зв'язку (C2G): запуск чат-бота «єВорог» у месенджері Telegram з верифікацією користувачів через застосунок «Дія» сформував модель взаємодії цивільного населення та оборонних структур. Громадяни отримали інструмент передачі розвідувальних даних (фіксація пересування техніки та живої сили рф) спецслужбам, виступаючи активними суб'єктами оборони країни.

3. Фіксація та компенсація збитків: цифрові форми збору заяв про пошкоджене майно дозволили уряду накопичувати масиви Big Data для майбутніх репараційних позовів, а також знижувати соціальну напругу через пуш-сповіщення з чітким державним наративом про гарантії відновлення житла державою.

4. Електронна демократія та опитування: впровадження інструменту «Опитування» дозволило органам влади заміряти суспільні настрої щодо соціокультурних та політичних питань (від дерусифікації до визначення дат святкувань), актуалізуючи елементи партисипативної демократії в умовах, коли класичні вибори чи референдуми законодавчо заборонені.

Окрім спеціалізованого GovTech-софту, пряма взаємодія держави з громадянами здійснюється через адаптацію комерційних інтернет-платформ (Telegram, Viber, X, Facebook). Особливістю українського політичного ландшафту під час війни став вихід месенджера Telegram на позиції провідного інформаційного каналу держави.

Офіційні Telegram-канали Президента України, Головнокомандувача ЗСУ, обласних військових адміністрацій (ОВА) та профільних міністерств сформували альтернативну інформаційну мережу, яка працює в режимі 24/7. Основна перевага цих каналів для ДКП полягає у швидкості доставки сигналу через пуш-повідомлення, що є критичним під час повітряних тривог. Завдяки відсутності алгоритмічної селекції стрічки (на відміну від алгоритмів компанії Meta), повідомлення державних органів у Telegram доходять до підписника безпосередньо, що мінімізує вплив штучних «фільтрових бульбашок» [48].

Проте використання іноземних приватних платформ супроводжується системними безпековими загрозами. Telegram залишається непрозорою екосистемою з ризиками впливу російських спецслужб, а анонімні Telegram-канали постійно мімікрують під офіційні джерела уряду задля проведення деструктивних ІІСО. Це створює парадокс: держава змушена використовувати платформу, яку сама ж визначає як потенційно небезпечну для національної безпеки (див.табл.2.3).

Таблиця 2.3 - Функціональні моделі інструментів GovTech та інтернет-платформ у структурі ДКП України

Тип інструменту	Платформна основа	Комунікаційний вектор	Основна перевага для ДКП	Ключовий ризик / Обмеження
Мобільний застосунок «Дія»	Власна закрита державна інфраструктура.	Двосторонній (G2C / C2G).	Стовідсоткова верифікація користувачів, високий рівень довіри, захист від ботів.	Обмеженість глибокого діалогу, ризики кібератак на центральні сервери.
Офіційні канали в месенджерах (Telegram, Viber)	Комерційні іноземні платформи.	Переважно односторонній (G2C).	Максимальна швидкість доставки сигналів, миттєве покриття великих масивів аудиторії.	Залежність від політики платформ, загроза витоку метаданих, сусідство з фейковими анонімними каналами.
Офіційні вебпортали та Е-петиції	Відкриті державні веб-ресурси.	Двосторонній (C2G / G2C).	Формалізація та легітимізація колективних звернень	Низька оперативність реагування, складність

			громадян, інституційна прозорість.	інтерфейсу для пересічного користувача.
Спеціалізовані чат-боти («Ворог», ЦПД-боти)	Гібридна (Месенджер + верифікація через API).	Обернений (C2G — краудсорсинг).	Автоматизований збір Big Data від громадян для потреб оборони та безпеки.	Ризики надсилання спаму, дезінформації або спроб компрометації з боку бот-мереж РФ.

Застосування цієї моделі GovTech-комунікації в політичному процесі супроводжується низкою системних протиріч:

По-перше, поглиблення цифрового розриву (digital divide). Сек'юритизація та перенесення державних комунікацій переважно в цифрову площину (додатки, месенджери) частково маргіналізує старші вікові групи або населення деокупованих та прифронтових територій, де відсутній стабільний зв'язок чи фіксується низький рівень цифрової грамотності. Це зумовлює потребу збереження дублюючих аналогових каналів у системі ДКП.

По-друге, загроза кібердиверсій. Концентрація комунікаційних та персональних даних у межах однієї GovTech-платформи робить її ціллю для хакерських угруповань РФ. Кібератака на таку платформу здатна паралізувати надання послуг і знизити суспільну довіру до державних інститутів як гарантів безпеки.

По-третє, феномен «розважальної демократії» або патерни гейміфікації. Проведення державних опитувань щодо воєнних чи соціокультурних символів у спрощеному інтерфейсі мобільного додатка «в один клік» знижує рівень раціонального політичного деліберативного обговорення. Політичний процес ризикує перетворитися

на змагання за кліки, де складні державотворчі рішення заміщуються швидкими емоційними реакціями користувачів.

Розвиток цифрових платформ прямої взаємодії відбувався паралельно з перебудовою національної медіасистеми. Виклики повномасштабної війни прискорили процеси, які в політичній науці описуються концепцією «гібридної медіасистеми». У межах цієї системи традиційні (аналогові) та нові (цифрові мережеві) медіалогіки перебувають у стані постійної взаємодії, взаємопроникнення та конкуренції за увагу цифрового просьюмера.

У воєнний період традиційні медіа України (телебачення, преса, радіо) зазнали як структурно-економічної кризи, так і політико-управлінської трансформації. Водночас відбулася «телеграмізація» суспільно-політичного дискурсу. Мережеві месенджери, насамперед Telegram, перетворилися з інструментів приватного обміну повідомленнями на інститути масової самокомунікації за Кастельсом, що змінить ландшафт реалізації державної комунікаційної політики [30].

До повномасштабного вторгнення РФ український медіапростір відзначався високим рівнем плюралізму, який, проте, часто мав олігархічний характер, де провідні телеканали виступали інструментами впливу своїх бенефіціарів. Збройна агресія РФ змусила державу вдатися до централізаційних кроків задля захисту національної безпеки.

Ключовим інструментом цієї централізації став загальнонаціональний телемарафон «Єдині новини #UАразом», запущений на базі найбільших медіагруп країни. На першому етапі війни (весна-осінь 2022 року) ця модель продемонструвала ефективність за такими показниками:

- Зниження рівня паніки в інформаційному просторі.
- Забезпечення трансляції офіційної позиції військово-політичного керівництва.
- Верифікація та фільтрація чутливих даних з лінії фронту.

Проте тривала консервація цієї моделі в умовах затяжної війни оголила її внутрішні протиріччя. Створення єдиного інформаційного вікна призвело до звуження політичного дискурсу та дефіциту альтернативних експертних думок. Як наслідок, у суспільстві виник ефект «комунікаційної втоми». Традиційне телебачення почало втрачати монополію на формування порядку денного, оскільки аудиторія відчувала дефіцит оперативної інформації. Фінансова криза, падіння рекламного ринку та руйнація матеріально-технічної бази медіа внаслідок бойових дій поглибили цей процес, спонукаючи громадян шукати альтернативні канали комунікації.

Недостатність оперативної інформації, зумовлена специфікою телемарафону та військовими обмеженнями, актуалізувала український сегмент месенджера Telegram. Його перетворення на джерело новин для понад 70% громадян України зумовлене низкою архітектурних та соціокультурних чинників.

По-перше, Telegram реалізував логіку мінімального інтерфейсного тертя та максимальної швидкості. В умовах повітряних тривог швидкість доставки сигналу (пуш-повідомлення) стала головним критерієм вибору джерела інформації.

По-друге, платформа пропонує користувачеві відсутність алгоритмічного втручання в стрічку новин, що притаманне мережам компанії Meta. Відсутність премодерації та спрощена процедура створення контенту дозволили сформувати екосистему, де офіційні державні канали функціонують в одному просторі з анонімними політичними пабліками (див.табл.2.4).

Таблиця 2.4 - Порівняльний аналіз традиційної медіасистеми та Telegram-сегменту України в умовах воєнного стану

Параметр порівняння	Традиційна медіасистема (Телемарафон, Офіційні ЗМІ)	Telegram-сегмент (Мережеві канали)
Швидкість комунікації	Низька / Середня (потребує редакційного затвердження, верифікації та монтажу).	Висока (публікація в реальному часі безпосередньо з місця подій).
Рівень анонімності	Нульовий (чітка інституційна та юридична відповідальність авторів і власників).	Високий (наявність пулу анонімних каналів, приховані адміністратори).
Модель споживання	Пасивна (лінійне телемовлення за розкладом або статичні статті).	Інтерактивна (лайки, коментарі, репости, участь у поширенні контенту).
Державне регулювання	Жорстке (Закон «Про медіа», ліцензування, прямий військовий контроль).	Слабке / Фрагментарне (платформа ігнорує більшість запитів національних регуляторів).
Головний тип контенту	Офіційні фрейми, патріотичні наративи, упорядковані зведення.	Мультимодальний контент (відео без монтажу, інсайди, чутки, клікбейт).

Масова міграція аудиторії до Telegram створила асиметричні безпекові виклики для ДКП України. Деструктивним елементом цієї екосистеми стали анонімні Telegram-канали (АТК), які мімікують під незалежні джерела інсайдів або українські патріотичні ресурси.

РФ інтегрувала український Telegram-сегмент у стратегії гібридної війни, використовуючи його як майданчик для проведення інформаційно-психологічних операцій (ІПСО). Механіка цих операцій спирається на використання структурних вразливостей мережевого простору:

1. Конструювання паралельної реальності через мережі ATK: створюються розгалужені мережі пов'язаних каналів, які синхронно поширюють вигідні ворогові наративи під виглядом «витоків інформації з Офісу Президента» чи «чуток із Генштабу». Через перехресне цитування вони штучно підвищують свій індекс модулярності та створюють ефект масовості.

2. Алгоритмічна та соціально-психологічна поляризація: за допомогою бот-мереж супротивник штучно роздуває внутрішні конфлікти, заганяючи користувачів у радикалізовані ехо-камери (echo chambers). Користувач у такому середовищі отримує лише контент, який підтверджує його страхи чи упередження, і стає менш сприйнятливим до офіційних сигналів держави.

3. Ерозія інституційної довіри: метою маніпуляцій у Telegram є руйнація соціального капіталу - довіри між суспільством і владою. Через постійне вкидання фреймів «зради» здійснюються спроби паралізувати управлінську вертикаль держави та спровокувати внутрішню дестабілізацію.

У відповідь на ці загрози державна комунікаційна політика пройшла етап адаптації. Ключові державні актори створили власні верифіковані Telegram-канали, намагаючись перехопити ініціативу та замістити анонімний контент перевіреними даними. Проте пряма конкуренція держави з анонімними мережами на їхньому полі є складною через обмеженість державних комунікацій рамками закону, етики та військової таємниці, тоді як ворожа пропаганда не має подібних лімітів.

«Телеграмізація» публічного простору несе довгострокові ризики для демократичних інститутів. Спрощення складних політичних смислів до рівня коротких постів у месенджерах знижує культуру раціональної політичної дискусії, підміняючи її кліповим мисленням та емоційною реактивністю. Держава опиняється перед дилемою: або впроваджувати жорстке регулювання платформи (аж до її блокування), що може бути сприйнято як обмеження свободи слова, або продовжувати асиметричну боротьбу в середовищі, архітектура якого адаптована під маніпулятивні технології.

2.3. Проблеми, виклики та перспективи розвитку державної комунікаційної політики в Україні

Цифрова адаптація та запуск інтегрованих моделей StratCom не усунули структурних проблем, притаманних державному апарату. Тривала війна та динаміка інформаційного середовища оголили чинники, що дестабілізують державну комунікаційну політику (ДКП). Сьогодні ефективність взаємодії влади та суспільства часто обмежується не лише діями супротивника, скільки внутрішніми суперечностями та інституційними розривами всередині самої державної системи. Розуміння цих деструкцій є необхідною умовою для проектування перспективних моделей ДКП.

Фактори деструктивного впливу на сучасну комунікаційну практику органів влади поділяються на дві групи: зовнішні (екзогенні), пов'язані з діяльністю РФ, та внутрішні (ендогенні), зумовлені вадами державного управління.

Серед екзогенних чинників ключовим залишається інформаційно-психологічний тиск РФ, який еволюціонував у технології «когнітивного хакінгу». Ворог використовує архітектурні особливості цифрових платформ (алгоритми рекомендацій Meta, анонімність Telegram) для штучного масштабування панічних настроїв та поляризації суспільства. Російські операції рефлексивного управління спираються на комунікаційні помилки чи мовчання української влади для миттєвого вкидання деструктивних фреймів.

Проте значну небезпеку становлять ендогенні деструктивні чинники, які виступають каталізаторами для ворожих впливів:

- Комунікаційний вакуум (мовчання влади): затримка офіційної інформації щодо резонансних чи кризових подій (наслідків обстрілів, кадрових перестановок чи ситуації на фронті). В умовах гібридної медіасистеми будь-яка пауза тривалістю понад 1-2 години заповнюється чутками та інтерпретаціями з ворожих джерела.
- Ефект «рожевих окулярів» (гіпер-оптимістичний фреймінг): намагання утримувати суспільство в стані безпідставного оптимізму. Коли штучно сформований наратив «швидкої перемоги» вступає в когнітивний дисонанс із реальним важким

досвідом громадян на фронті та в тилу, руйнується базовий рівень довіри до державних інститутів.

- Бюрократична інертність та «канцеляризм»: комунікація міністерств та відомств із аудиторією мовою складних нормативних звітів і пресслужб суперечить логіці споживання інформації в епоху масової самокомунікації.

Ефективна реалізація ДКП потребує координації між різними гілками та рівнями влади. Проте на практиці фіксуються глибокі інституційні розриви, які дезорієнтують громадян (див.табл.2.5):

1. Розрив за лінією «військове керівництво - цивільна влада»: Специфіка військових комунікацій (СтратКом ЗСУ, Міноборони) вимагає секретності, дозованості та жорсткої цензури задля збереження життів особового складу. Натомість цивільні органи влади (Офіс Президента, Кабмін, ОВА) діють у логіці публічного політичного процесу, яка потребує оперативності, відкритості та демонстрації успіхів для утримання легітимності. Розсинхронізація цих підходів створює семантичний хаос, коли різні державні актори одночасно дають суперечливі коментарі щодо тих самих подій на фронті.

2. Розрив між центральним та регіональним рівнями: Якщо на центральному рівні сформовано потужні аналітичні центри (ЦПД при РНБО, Центр стратегічних комунікацій), то на рівні районних військових адміністрацій або територіальних громад спостерігається гострий дефіцит кваліфікованих кадрів, спроможних працювати за стандартами StratCom. Як наслідок, регіональна комунікаційна політика часто зводиться до безсистемного ведення сторінок у Facebook, неефективних у протидії локальним дезінформаційним хвилям.

Таблиця 2.5 - Ключові системні суперечності сучасної державної комунікаційної політики України

Назва суперечності	Суть конфлікту логік	Наслідки для політичного процесу
Цензура vs. Демократія	Необхідність обмеження інформації задля безпеки держави вступає у конфлікт із конституційним правом громадян на свободу слова та транспарентність влади.	Падіння міжнародних рейтингів свободи преси; зростання підозр суспільства щодо приховування владою зловживань під приводом війни.
Централізація vs. Платформізація	Прагнення держави утримувати монополію на інформацію через єдиний телемарафон суперечить гіперфрагментованій структурі мережевих месенджерів.	Відтік активної аудиторії до неконтрольованих анонімних джерел; зниження ефективності телемарафону як інструменту мобілізації.
Емоційність vs. Раціональність	Використання емоційних фреймів для швидкої консолідації нації блокує можливість ведення раціонального, складного діалогу про тривалу війну та ресурси.	Смислове вигорання суспільства; формування інфантильних політичних очікувань; поширення паніки у разі тактичних невдач.
Пропаганда vs. Зворотний зв'язок	Перевага одностороннього інформування (<i>Top-Down</i>) над розбудовою дієвих інструментів реального врахування думки громадян (<i>Bottom-Up</i>).	Відчуження громадян від держави; формування семантичного розриву, де влада і суспільство розмовляють різними смисловими кодами.

Поглиблення зазначених суперечностей призводить до явища, яке Юрген Габермас класифікував як кризу легітимації. У контексті воєнного стану це проявляється в ерозії суспільної довіри до офіційних повідомлень. Коли рівень довіри падає, державні комунікації втрачають свою переконувальну силу.

Громадяни, трансформувавшись у цифрових просьюмерів, починають застосовувати практику «деструктивного декодування» сигналів влади: будь-яка офіційна заява сприймається через призму прихованих мотивів або спроб маніпуляції [29]. Наприклад, заклики до економії електроенергії інтерпретуються не як наслідок руйнувань від обстрілів, а як наслідок корупційного експорту енергії. Це свідчить про втрату державою контролю над інтерпретаційними рамками (фреймами) суспільно-політичної реальності.

Системна помилка сучасної ДКП полягає в намаганні застосовувати методи індустріальної епохи віщання (односпрямованого телебачення) до мережевого суспільства XXI століття. Намагання побудувати закритий інформаційний контур в епоху глобальних цифрових платформ є утопічним і контрпродуктивним, оскільки створює умови для розгортання асиметричних інформаційних операцій супротивника.

Комплексна деструкція інформаційного простору актуалізує потребу в модернізації ДКП. У сучасній безпековій парадигмі класичний захист інформаційного периметра поступається місцем концепту комунікативної стійкості (communicative resilience) держави та суспільства.

Комунікативна стійкість - це динамічна спроможність національної комунікаційної системи упереджувати, витримувати, адаптуватися та ефективно відновлюватися після деструктивних інформаційних впливів, зберігаючи при цьому цілісність смислового поля, інституційну довіру та спроможність до суспільної консолідації [32]. Вона не є статичним станом цензурного контролю; це характеристика гібридної медіасистеми, яка базується на медіаграмотності громадян, проактивності державних інститутів та синергії між урядовим і цивільним секторами [30].

Переформатування державної політики в інформаційній сфері має здійснюватися на основі чотирьох фундаментальних стратегічних орієнтирів:

1. Перехід від концепції «віщання» до мережевої координації: Державні інститути повинні відмовитися від застарілих лінійних моделей одностороннього інформування (Top-Down), які довели неефективність у протидії мережевим структурам

дезінформації. Стратегічний пріоритет полягає у створенні горизонтальних комунікаційних екосистем, де держава виступає модератором деліберативного дискурсу, залучаючи до поширення верифікованих наративів лідерів суспільної думки, волонтерські спільноти та експертні пули.

2. Інституційна когерентність та інтеграція StratCom-вертикалі: Подолання семантичного хаосу потребує ліквідації розриву між військовою та цивільною комунікаційними логіками. Необхідно забезпечити синхронізацію дій та смислів через створення міжвідомчих координаційних платформ у реальному часі. Будь-яке військове рішення повинно мати заздалегідь розроблену матрицю комунікаційного супроводу.

3. Децентралізація та посилення локальної стійкості: Перенесення фокусу аналітичної та операційної роботи з центрального рівня на рівень регіонів та територіальних громад. Стратегічним орієнтиром є перетворення регіональних пресслужб ОВА та органів місцевого самоврядування на автономні осередки StratCom, здатні самостійно ідентифікувати та купірувати локальні інформаційні атаки, адаптуючи загальнонаціональні наративи під специфіку місцевих аудиторій.

4. Побудова комунікації на засадах радикальної реалістичності: Відмова від гіпер-оптимістичного фреймінгу («рожевих окулярів») на користь прагматичного діалогу із суспільством. Стратегічний наратив має трансформуватися з формули «швидкої перемоги» у формулу «тривалої стійкості, солідарності та раціонального розподілу ресурсів». Це попередить ефект смислового вигорання та підвищить рівень резильєнтності громадян.

Методичні та операційні рекомендації для органів державної влади:

1. Оптимізація архітектури взаємодії в цифровому просторі.

- Диверсифікація платформної присутності: З метою подолання «telegram-парадоксу» та мінімізації безпекових ризиків комерційних месенджерів, необхідно прискорити переведення критично важливих операційних сповіщень у власну захищену інфраструктуру GovTech-платформ (зокрема, розширення функціоналу пуш-повідомлень застосунку «Дія»).

- Алгоритмічний мікротаргетинг: Відмова від практики публікації універсальних, однотипних повідомлень для всього населення. Рекомендується застосовувати інструменти Big Data аналітики для сегментації аудиторії за віковими, географічними та психографічними ознаками, здійснюючи таргетовану дистрибуцію контенту, що дозволить пробивати деструктивні ехо-камери.

2. Впровадження методології когнітивної інкуляції (пребункінгу).

- Масштабування випереджального захисту: Центр протидії дезінформації при РНБО та Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки мають переорієнтувати до 60% своїх ресурсів з реактивного фактчекінгу на проактивний пребункінг. На основі моніторингу зародкових наративів ворога (narrative seeds) необхідно розробляти та поширювати серед медіа механіку очікуваних маніпуляцій рф.

- Створення інтерактивних симуляторів маніпуляцій: Інтегрувати у GovTech-платформи гейміфіковані освітні елементи, які дозволяють користувачам самостійно розбирати сценарії створення фейків, що підвищує індивідуальну когнітивну стійкість до дезінформації.

3. Реформа інституційної мовної культури («деканцеляризація»).

- Переход на стандарти Plain Language: Запровадити обов'язкові рекомендації для урядових комунікаторів щодо перекладу офіційних рішень на зрозумілу, живу, людиноцентричну мову. Повідомлення мають будуватися за принципом «проблема - рішення - дія громадянина», мінімізуючи використання пасивних зворотів та бюрократичних штампів.

Висновки з другого розділу

Узагальнюючи результати другого розділу дослідження, сформульовано такі стислі наукові висновки:

1. Цифрова дезінтермедіація через GovTech: Впровадження платформи «Дія» та чат-бота «єВорог» усунуло традиційних медіапосередників із системи G2C-взаємодії. Сервісні цифрові інструменти еволюціонували в мобілізаційні платформи цивільно-

військового краудсорсингу, хоча й актуалізували ризики кібервразливості та поглиблення цифрового розриву.

2. Криза телемарафону та домінування Telegram: Традиційна медіасистема втратила монополію на формування порядку денного через «комунікаційну втому» аудиторії від обмежень телемарафону «Єдині новини». Сформувалася гібридна медіасистема, де головним джерелом оперативної інформації став Telegram, який завдяки мінімальному інтерфейсному тертю випередив офіційні ЗМІ, але створив загрози через свою інституційну та безпекову непрозорість.

3. Інструменталізація рефлексивного управління рф: російські спецслужби адаптували український Telegram-сегмент для когнітивного хакінгу. Через розгалужені мережі анонімних каналів та штучне конструювання «ехо-камер» ворог поляризує суспільство, використовує комунікаційні паузи влади та руйнує базовий рівень інституційної довіри.

4. Ендогенні інституційні розриви: Ефективність ДКП обмежується внутрішніми деструкціями державного апарату: періодичним комунікаційним вакуумом, мовою бюрократичних «канцеляризмів» та ефектом «рожевих окулярів» (надмірним оптимізмом). Виявлено розриви між таємною військовою та відкритою цивільною комунікаційними логіками, а також професійну диспропорцію між аналітичним центром та регіональною периферією.

5. Парадигмальний зсув до комунікативної стійкості: Модернізація ДКП потребує переходу від оборонно-реактивного контролю до розбудови комунікативної стійкості. Ключовими методичними інструментами визначено технологічний платформний суверенітет, випереджальний пребункінг, деканцеляризацію мови за стандартами Plain Language та побудову державних наративів на засадах раціонального реалізму для збереження суспільної довіри.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра здійснено комплексне теоретико-методологічне узагальнення та прикладне дослідження трансформацій державної комунікаційної політики (ДКП) України в умовах повномасштабної війни та цифровізації публічної сфери. Отримані результати дозволили обґрунтувати концептуальні основи переходу від оборонного реагування в інформаційній сфері до проактивної розбудови комунікативної стійкості політичної системи. Дослідження виявило ключове суспільно-політичне протиріччя сучасного етапу, яке полягає в балансуванні між необхідністю безпекових обмежень інформаційного потоку під час воєнного стану та потребою підтримувати демократичну легітимність й інституційну довіру через прозорість дій влади. Розв'язання цієї проблеми вимагає розуміння урядових комунікацій не як технічного ретранслятора рішень, а як стратегічного інструменту захисту інформаційного та смислового простору держави.

Наукова новизна роботи виявляється у теоретичному синтезі концепцій гібридних медіасистем, масової самокомунікації та рефлексивного управління. Це дозволило уточнити зміст поняття «комунікативна стійкість», яку визначено як здатність політичної системи адаптуватися до асиметричних інформаційно-психологічних загроз і зберігати стабільність під впливом зовнішніх маніпуляцій. Водночас практичне значення результатів полягає у можливості їх імплементації в операційну діяльність профільних інституцій, таких як ЦПД при РНБО, Центр стратегічних комунікацій та інформаційної безпеки, Мінцифра та СтратКом ЗСУ, задля оптимізації взаємодії за лінією держава-громадянин (G2C), реформування мовної культури держорганів та впровадження методів проактивного захисту інформаційного простору.

Аналізуючи трансформацію ДКП в інформаційному просторі, варто зазначити, що класичні лінійні моделі урядового інформування, які спиралися на монополію традиційних медіа, остаточно втратили свою ефективність. Сучасний комунікаційний

процес відбувається в межах гібридної медіасистеми, де офіційні канали влади змушені конкурувати з мережевою логікою глобальних інтернет-платформ та соціальних мереж.

Окрему увагу в роботі приділено стратегічним комунікаціям у контексті протидії рефлексивному управлінню. Дослідження російських дезінформаційних кампаній доводить, що вони є не хаотичними фейками, а системними операціями, підпорядкованими воєнній доктрині супротивника. Їхня мета - надати об'єкту маніпуляцій таку інформацію, яка когнітивно підштовхне його до прийняття вигідного для ворога рішення, наприклад, до зриву мобілізації чи поширення капітулянтських настроїв. Через створення штучного «інформаційного шуму» ворог намагається підірвати довіру до будь-яких фактів та викликати апатію у суспільстві. Єдиним ефективним інструментом протидії цьому визначено інституціоналізацію системи Стратегічних комунікацій (StratCom) за євроатлантичними стандартами, де базовим принципом є повна синхронізація реальних дій влади з їхнім висвітленням у медіа.

Важливим етапом дослідження став аналіз ефекту цифрової дезінтермедіації в архітектурі GovTech-платформ. Впровадження вітчизняної екосистеми, зокрема платформи «Дія», спричинило усунення традиційних медіапосередників із процесу взаємодії між державою та громадянином. Прямий комунікаційний канал у мобільних застосунках дозволив уряду оперативно поширювати офіційну інформацію та залучати громадян до цивільно-військового краудсорсингу через такі інструменти, як чат-бот «єВорог».

Паралельно із цим у роботі деконструйовано причини та наслідки масштабної «телеграмізації» публічного простору України. Тривале функціонування жорстко централізованого телемарафону «Єдині новини» через надмірне спрощення та одноманітність офіційного дискурсу викликало у суспільства ефект «комунікаційної втоми». Це створило інформаційний вакуум, який швидко заповнив месенджер Telegram. Його анонімні канали та висока швидкість подачі інформації перехопили ініціативу у формуванні порядку денного, створивши додаткові безпекові ризики для ДКП.

Усі ці зовнішні загрози, як доведено у роботі, досягають мети лише тоді, коли вони накладаються на внутрішні структурно-функціональні деформації українського державного апарату. Серед таких ендогенних чинників виділено комунікаційні паузи, коли затримка офіційних коментарів під час криз створює вакуум, який ворог миттєво заповнює власними деструктивними трактуваннями. Також зафіксовано конфлікт семантичних логік - розрив між закритою військовою логікою (секретність, дозованість) та публічною цивільною (відкритість, потреба у демонстрації успіхів), що призводить до суперечливих заяв і дезорієнтує суспільство. Нарешті, деструктивну роль відіграв ефект «рожевих окулярів», коли надмірний оптимізм офіційних спікерів на початку війни сформував у суспільстві завищені очікування, зіткнення яких із реальністю затяжної війни викликало когнітивний дисонанс.

На основі виявлених проблем у роботі обґрунтовано необхідність парадигмального зсуву та визначено три ключові напрями модернізації державної комунікаційної політики. По-перше, необхідне масштабування технологій пребункінгу (випереджального інформування). Переорієнтація ресурсів аналітичних центрів зі спростування вже поширених фейків на випереджальну роботу дозволить заздалегідь пояснювати суспільству механіку майбутніх маніпуляцій ворога, формуючи у громадян критичний імунітет. По-друге, реформа потребує спрощення урядової мови та впровадження стандартів Plain Language. Переклад рішень влади на зрозумілу, людиноцентричну мову знижує інформаційне навантаження на громадян, усуває двозначність та позбавляє ворога можливості інтерпретувати бюрократичні штампи на власну користь. По-третє, важливим є перехід до раціонального реалізму, що передбачає відмову від надмірної емоційності на користь прагматичного та відвертого діалогу, де держава чесно комунікує не лише про здобутки, а й про масштаби викликів та втрат.

Результати кваліфікаційної роботи відкривають безпековий та політико-управлінський простір для подальших наукових розвідок. Перспективними напрямками є дослідження впливу генеративного штучного інтелекту (просунутих мовних моделей і дипфейків) на якісну трансформацію інструментарію когнітивного хакінгу, а також

розробка алгоритмів ШІ-моніторингу загроз. Не менш важливим є аналіз політичних ризиків платформізації задля захисту цифрового суверенітету держави та вивчення методів деконструкції алгоритмічних «ехо-камер» для відновлення цілісності національного деліберативного дискурсу.

Матеріали та висновки роботи повністю підтверджують виконання поставленої мети й завдань, демонструють належний рівень теоретичного узагальнення та свідчать про готовність автора до самостійної аналітичної й практичної діяльності у сфері стратегічних комунікацій, державного управління та інформаційної безпеки України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бебик В. М. Інформаційно-комунікаційний менеджмент у глобальному суспільстві: психологія, технології, техніка паблік рилейшнз. Київ : МАУП, 2005. 440 с.
2. Валевський О. Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження. Київ : НІСД, 2001. 242 с.
3. Горбулін В. П. Світова гібридна війна: український фронт. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
4. Горбулін В. П. Як перемогти Росію у війні майбутнього. Київ : Брайт Букс, 2022. 256 с.
5. Данильян О. Г. Інформаційне суспільство та проблеми формування правової комунікації. Харків : Право, 2014. 272 с.
6. Дрешпак В. М. Комунікаційна політика органів державного управління : навч. посіб. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2019. 164 с.
7. Дубов Д. В. Стратегічні комунікації в умовах гібридної війни: виклики для України : монографія. Київ : НІСД, 2021. 88 с.
8. Закон України «Про медіа» від 13 грудня 2022 року № 2849-ІХ. Відомості Верховної Ради України. 2023. № 41. Ст. 233.
9. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII (зі змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. 2015. № 28. Ст. 250.
10. Карпенко О. В. Електронне урядування та державна комунікаційна політика: концептуальні засади. Київ : НАДУ, 2016. 320 с.
11. Кіндратець О. В. Політична комунікація як чинник трансформації політичної системи. Запоріжжя : ЗНТУ, 2011. 308 с.
12. Королько В. Г., Некрасова О. В. Зв'язки з громадськістю. Наукові основи, методика, практика. Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2009. 831 с.

13. Литвиненко О. В. Інформаційні впливи як чинник політичної трансформації : монографія. Київ : НІСД, 2015. 416 с.
14. Ліпкан В. А. Стратегічні комунікації: словник-довідник. Київ : ФОП Ліпкан В. А., 2021. 412 с.
15. Макаренко Є. А. Міжнародна інформаційна політика: структура, тенденції, перспективи. Київ : Центр вільної преси, 2012. 512 с.
16. Національний інститут стратегічних досліджень. Україна в умовах повномасштабної війни: основні виклики та напрями подолання наслідків : аналітична доповідь / за ред. О. В. Литвиненка. Київ : НІСД, 2023. 248 с.
17. Політичний процес в Україні: глобальні та локальні виміри : монографія / за ред. О. О. Рафальського. Київ : ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2021. 448 с.
18. Політологічний енциклопедичний словник / упоряд. В. П. Горбатенко; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна. Київ : Генеза, 2004. 736 с.
19. Почепцов Г. Г. Стратегічна комунікація. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 274 с.
20. Почепцов Г. Г. Сучасні інформаційні війни та технології впливу. Київ : Спадщина, 2019. 320 с.
21. Розумний М. М. Доктрина стабілізації: суспільні смисли та політичні технології. Київ : НАКУ, 2019. 224 с.
22. Романенко Є. О. Комунікативна політика держави: теоретико-методологічний аспект : монографія. Київ : Ярослав Мудрий, 2014. 360 с.
23. Ситник Г. П. Державне управління у сфері національної безпеки : навч. посіб. Київ : НАДУ, 2012. 544 с.
24. Томенко М. В. Теорія політики : підручник. Київ : Академія, 2007. 320 с.
25. Указ Президента України «Про Стратегію інформаційної безпеки» від 28 грудня 2021 року № 685/2021. Офіційний вісник України. 2022. № 4. Ст. 148.
26. Шляхтун П. П. Політологія: історія та теорія : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 472 с.

27. Яковлєв М. В. Дискурс-аналіз у політичній науці: концептуалізація та інструментарій. Київ : НаУКМА, 2015. 230 с.
28. Ananny M. Networked Press Freedom: Creating Infrastructures for a Public Right to Hear. Cambridge : MIT Press, 2018. 272 p.
29. Bennett W. L., Segerberg A. The Logic of Connective Action: Digital Media and the Personalization of Contentious Politics. Cambridge : Cambridge University Press, 2013. 248 p.
30. Castells M. Communication Power. Oxford : Oxford University Press, 2009. 592 p.
31. Castells M. The Rise of the Network Society. Malden : Wiley-Blackwell, 2010. 656 p.
32. Chadwick A. The Hybrid Media System: Politics and Power. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2017. 368 p.
33. Coombs W. T. Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing, and Responding. 5th ed. Thousand Oaks : SAGE Publications, 2019. 288 p.
34. Dahl R. A. Polyarchy: Participation and Opposition. New Haven : Yale University Press, 1971. 268 p.
35. Deibert R. J. Black Code: Surveillance, Privacy, and the Dark Side of the Internet. Toronto : Signal, 2013. 320 p.
36. Downs A. An Economic Theory of Democracy. New York : Harper & Row, 1957. 310 p.
37. Easton D. An Approach to the Analysis of Political Systems. World Politics. 1957. Vol. 9, No. 3. P. 383–400.
38. Entman R. M. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. Journal of Communication. 1993. Vol. 43, Issue 4. P. 51–58.
39. Habermas J. The Structural Transformation of the Public Sphere. Cambridge : MIT Press, 1991. 324 p.

40. Lasswell H. D. The Structure and Function of Communication in Society. The Communication of Ideas / ed. by L. Bryson. New York : Harper and Brothers, 1948. P. 37–51.
41. Lippmann W. Public Opinion. New York : Harcourt, Brace and Co, 1922. 427 p.
42. McCombs M. E., Shaw D. L. The Agenda-Setting Function of Mass Media. Public Opinion Quarterly. 1972. Vol. 36, No. 2. P. 176–187.
43. McNair B. An Introduction to Political Communication. 6th ed. London : Routledge, 2017. 240 p.
44. Morozov E. The Net Delusion: The Dark Side of Internet Freedom. New York : PublicAffairs, 2011. 432 p.
45. Norris P. Digital Divide: Civic Engagement, Information Poverty, and the Internet Worldwide. Cambridge : Cambridge University Press, 2001. 320 p.
46. Nye J. S. Soft Power: The Means to Success in World Politics. New York : PublicAffairs, 2004. 208 p.
47. Parsons W. Public Policy: An Introduction to the Approach and Analysis of Policy Issues. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 1995. 688 p.
48. Pomerantsev P. This Is Not Propaganda: Adventures in the War Against Reality. London : PublicAffairs, 2019. 256 p.
49. Sunstein C. R. #Republic: Divided Democracy in the Age of Social Media. Princeton : Princeton University Press, 2017. 328 p.
50. Verba S., Schlozman K. L., Brady H. E. Voice and Equality: Civic Voluntarism in American Politics. Cambridge : Harvard University Press, 1995. 640 p.
51. Zuboff S. The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. New York : PublicAffairs, 2019. 704 p.

Протокол аналізу звіту подібності науковим керівником

Заявляю, що я ознайомився (-лась) з Повним звітом подібності, який був згенерований Системою виявлення і запобігання плагіату щодо роботи:

Автор: Кірілл Завтур

Співавтор:

Назва: ДЕРЖАВНА КОМУНІКАЦІЙНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Науковий керівник: старший викладач Інна Проноза

Підрозділ: Кафедра політичних наук і права

Коефіцієнт подібності 1: 1.23%

Коефіцієнт подібності 2: 0%

Мікропробіли: 88

Заміна букв: 1

Інтервали: 0

Білі знаки: 0

Дата створення звіту: 2026-06-01 19:54:37.0

Після аналізу Звіту подібності констатую наступне:

☒ Запозичення, виявлені в роботі є законними і не є плагіатом. Рівень подібності не перевищує допустимої межі. Таким чином робота незалежна і приймається.

☐ Запозичення не є плагіатом, але перевищено граничне значення рівня подібностей. Таким чином робота повертається на доопрацювання.

☐ Виявлено запозичення і плагіат або навмисні текстові спотворення (маніпуляції), як передбачувані спроби укриття плагіату, які роблять роботу невідповідною вимогам законодавства (Ст. 32. ЗУ Про вищу освіту, пункт 3.1, Ст. 42. ЗУ Про освіту) та вимог НАЗЯВО (Критерій 5), а також кодексу етики і процедур. Таким чином робота не приймається.

Обґрунтування:

Дата

експерт